

HEUNI

The European Institute for
Crime Prevention and Control,
affiliated with the United Nations

Εγχειρίδιο για δικανικές εξετάσεις παιδιών σε εικαζόμενες περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων

Julia Korkman, HEUNI

Εγχειρίδιο για δικανικές εξετάσεις παιδιών σε εικαζόμενες περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων

Εκδότης: Συμβούλιο των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας

Συγγραφείς: Julia Korkman, HEUNI

Συμμετοχές ειδικών:

Noora Halmeenlaakso, Εθνικό Γραφείο Ερευνών, Φινλανδία

Natalia Ollus, HEUNI

Olivia Lind Haldorsson, Συμβούλιο των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας

Shawonna von Blixen-Finecke, Συμβούλιο των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας

Linda Cordisco-Steele, Εθνικό Κέντρο Συνηγορίας Παιδιών, USA

Επιμέλεια: Shawonna von Blixen-Finecke, Συμβούλιο των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας

Αυτό το έργο διατίθεται από το Συμβούλιο των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας με την άδεια Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International.

Θα θέλατε να μεταφράσετε αυτό το έγγραφο; Επικοινωνήστε με το Συμβούλιο των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας για να μάθετε περισσότερα σχετικά με τη μορφή, τη διαπίστευση και τα πνευματικά δικαιώματα.

Δημοσιεύθηκε Απρίλιος 2024 στη Στοκχόλμη.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
Μνήμη και παιδική ανάπτυξη	7
Η μνήμη είναι αλληλένδετη με τη γλωσσική ανάπτυξη	7
Βρεφική αμνησία	7
Έλεγχος της πηγής της ανάμνησης	8
Παιδική ανάπτυξη και ευαλωτότητα στον επηρεασμό	9
Τα μικρά παιδιά βασίζονται στους ενήλικες για να τα βοηθήσουν να κατανοήσουν τον κόσμο	9
Ο επηρεασμός των μικρότερων παιδιών οδηγεί σε ψευδείς μαρτυρίες	10
Ο επηρεασμός των εφήβων που οδηγεί σε ψευδείς ομολογίες	11
Πρακτική βασισμένη σε στοιχεία για την αποφυγή του επηρεασμού	11
Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις ανοικτού τύπου για να βοηθήσετε την ανάκληση αναμνήσεων	12
Συλλέξτε όσο το δυνατόν πληρέστερες περιγραφές για να εξουδετερώσετε οποιαδήποτε προηγούμενη επιρροή στη μνήμη του παιδιού	12
Παραμείνετε ουδέτεροι	12
Αποφύγετε τις ερωτήσεις ναι/όχι	12
(Μη) κατανόηση της μνήμης	13
Ανάμνηση επαναλαμβανόμενων εμπειριών	13
Εξέταση για επαναλαμβανόμενα βιώματα	14
Ανάμνηση δυνητικά τραυματικών και στρεσογόνων γεγονότων	14
Εξέταση για τραυματικές εμπειρίες	14
Πολιτισμικό υπόβαθρο και μνήμη	15
Τι θυμόμαστε	15
Αλφαριθμητισμός	16
Εξετάσεις σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα	16
Η αντίληψη του χρόνου	17
Διερεύνηση της χρονικής στιγμής των γεγονότων στην εξέταση	17
Σκέψεις για τη διεξαγωγή εξετάσεων με παιδιά θύματα εμπορίας ανθρώπων	19
Ορισμός της εμπορίας παιδιών	19
Η εμπορία ανθρώπων ως συνεχές φαινόμενο	19
Τεχνικές και πρωτόκολλα βασισμένα σε αποδείξεις για την εξέταση	20
Αρχές NICHD-R	20
Προκλήσεις στον εντοπισμό της εμπορίας ανθρώπων	21

Η εξέταση των υπόπτων σαν να επρόκειτο για θύματα μπορεί να βελτιώσει την αναγνώριση	22
Γιατί πολλά θύματα διστάζουν να πουν τι έχει συμβεί	22
Παράδειγμα: Διαδικτυακή σεξουαλική κακοποίηση	24
Προετοιμασία της εξέτασης με στόχο την αντιμετώπιση της απροθυμίας	25
Εναλλακτικές υποθέσεις όταν δεν υπάρχουν απόλυτες αποδείξεις	25
Ψυχολογικός έλεγχος και εξαναγκασμός στο πλαίσιο της εμπορίας ανθρώπων	26
Απομόνωση	26
Παράδειγμα: Εξαναγκαστικός γάμος	27
Θετικές αλληλεπιδράσεις	27
Δεσμός διαμέσου του τραύματος	27
Εξαναγκασμός	28
Παράδειγμα: Εκμετάλλευση σε εγκληματικές δραστηριότητες	28
Προσαρμογή της εξέτασης ώστε να ληφθεί υπόψη ο ψυχολογικός και εξαναγκαστικός έλεγχος	29
Αφιερώνετε χρόνο για να εξασφαλίσετε την ασφάλεια και να δημιουργήσετε μια σχέση εμπιστοσύνης	30
Πολιτισμικά ευαίσθητες στρατηγικές για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης	31
Συνεργασία με διερμηνείς	32
Ο ρόλος του διερμηνέα	32
Πολιτισμικά ευαίσθητη γλώσσα	32
<i>Απόσπασμα εξέτασης</i>	33
Συνεκπαίδευση των εξεταστών και των διερμηνέων	33
Σχέση εμπιστοσύνης για τους διερμηνείς	34
Συνεργασία με διερμηνείς	34
Παράρτημα: Προσαρμογή της εξέτασης με παιδιά κατά τη διερεύνηση της εμπορίας παιδιών και των συναφών εγκλημάτων	36
1. Προγραμματισμός και προετοιμασία πριν από την εξέταση	36
Εναλλακτικές υποθέσεις για το συγκεκριμένο εικαζόμενο αδίκημα	36
Λαμβάνοντας υπόψη αυτό που δεν είναι γνωστό: Μια ερευνητική νοοτροπία	36
Στις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται διερμηνείς	37
2. Εισαγωγική φάση: Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης & εξοικείωση του παιδιού με την κατάσταση της εξέτασης	37
3. Εξάσκηση στην εξέταση (εκπαίδευση επεισοδιακής μνήμης)	37
4. Βασικοί κανόνες (φιλικόι προς τα παιδιά και σύμφωνοι με τη νομοθεσία)	38
5. Ουσιαστική φάση	38
Παράδειγμα: καταναγκαστική/παιδική εργασία:	38
Παράδειγμα: διαδικτυακή σεξουαλική κακοποίηση	39

Όταν το παιδί έχει βιώσει κάτι επανειλημμένα	40
Διερεύνηση του ψυχολογικού εξαναγκασμού και ελέγχου	40
Εάν το παιδί δεν θέλει να μιλήσει για το θέμα	41
6. Κλείσιμο	41
Βιβλιογραφία	43

Εισαγωγή

Στόχος του εγχειριδίου είναι να υποστηρίξει τους επαγγελματίες στη διεξαγωγή εξετάσεων που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές σε εικαζόμενες περιπτώσεις εμπορίας παιδιών.

Η εξέταση παιδιών από ανακριτικές αρχές έχει μελετηθεί εκτενώς τις τελευταίες δεκαετίες. Από την έρευνα αυτή προέκυψαν διάφορες συστάσεις και πρωτόκολλα εξέτασης που απευθύνονται σε επαγγελματίες. Ένα μεγάλο μέρος της έρευνας έχει επικεντρωθεί στις έρευνες σεξουαλικής κακοποίησης.ⁱ Λιγότερη έμφαση έχει δοθεί στις εξετάσεις παιδιών που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές σε άλλους τύπους καταστάσεων, όπως οι διαδικασίες αίτησης ασύλου, οι διαφορές σχετικά με την κηδεμονία και οι έρευνες για την εμπορία ανθρώπων που εμπλέκουν παιδιά. Ειδικότερα, υπάρχει ανάγκη για έρευνα που να αξιολογεί εξετάσεις σε πραγματικές συνθήκες, καθώς και διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας για να ελεγχθεί εάν και κατά πόσον οι τρέχουσες αρχές της εξέτασης είναι χρήσιμες και προσαρμοσμένες σε αυτές τις περιπτώσεις.

Ενώ πολλά από τα βασικά χαρακτηριστικά της βέλτιστης πρακτικής παραμένουν συνήθως τα ίδια σε διάφορα δικανικά πλαίσιαⁱⁱ, ορισμένες πτυχές φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη σημασία στο πλαίσιο της εμπορίας ανθρώπων σε σύγκριση με άλλα. Το παρόν εγχειρίδιο εισάγει ορισμένες από αυτές τις πτυχές, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι δεν υπάρχει ενιαία ομοιόμορφη μέθοδος για τις διάφορες καταστάσεις στις οποίες μπορεί να βρεθούν τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων που τα ίδια τα παιδιά ενδέχεται να είναι ύποπτα για τη διάπραξη εγκλημάτων σε σχέση με την εκμετάλλευσή τους.

Το εγχειρίδιο βασίζεται σε έρευνες και εμπειρίες επαγγελματιών. Παρέχει παραδείγματα περιπτώσεων και αποσπάσματα εξετάσεων. Βασιζόμενο σε τεκμηριωμένα πρωτόκολλα εξέτασης, εισάγει επίσης γενικές βασικές αρχές και χαρακτηριστικά που ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικά κατά τη διερεύνηση εικαζόμενων υποθέσεων εμπορίας παιδιώνⁱⁱⁱ.

Πέρα από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος εγχειριδίου, οι επαγγελματίες ενθαρρύνονται να διασφαλίζουν ότι οι δικανικές εξετάσεις με παιδιά καταγράφονται σε βίντεο και, εφόσον το επιτρέπει η δικαιοδοσία, να χρησιμοποιούνται ως αποδεικτικά στοιχεία στο δικαστήριο, μέσω μιας διαδικασίας που διασφαλίζει επίσης το σεβασμό των δικαιωμάτων της υπεράσπισης, αντί να υποβάλλονται τα παιδιά σε αντεξέταση στο δικαστήριο, η οποία μπορεί να είναι ιδιαίτερα επιβλαβής γι'αυτά^{iv}.

ⁱ Για ένα ολοκληρωμένο εγχειρίδιο σχετικά με το θέμα των ερευνών για τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών, το οποίο εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα κατατοπιστικό, βλέπε Kuehnle & Connell, 2008: The Evaluation of Child Sexual Abuse Allegations.

ⁱⁱ Για παράδειγμα, οι Αρχές Mendez από το 2021, που εγκρίθηκαν από τον ΟΗΕ και για την δικανική εξέταση παιδιών, Lamb et al., 2018.

ⁱⁱⁱ Αποποίηση ευθυνών: Η έννοια της εμπορίας ανθρώπων είναι ευρεία και, σε κάποιο βαθμό, υπόκειται σε ερμηνεία. Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος εγχειριδίου δεν παρέχει υποστήριξη για νομικές ερμηνείες. Τα διάφορα παραδείγματα στο παρόν εγχειρίδιο δεν είναι απαραίτητο να κατηγοριοποιούνται πάντα ως εμπορία ανθρώπων. Για παράδειγμα, πολλές μορφές διαδικτυακής σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να διερευνηθούν και να κατηγοριοποιηθούν στο πλαίσιο άλλων ποινικών αδικημάτων. Από την άποψη της εξέτασης του παιδιού και των ψυχολογικών παραγόντων που είναι απαραίτητοι για την κατανόηση, ωστόσο, ο δικαστικός ορισμός δεν είναι κρίσιμος.

^{iv} Andrews κ.ά., 2015- Korkman κ.ά., 2024- Righarts κ.ά., 2015
Βλέπε επίσης *At the Crossroads: Exploring changes to criminal justice proceedings when they intersect with child protection proceedings in cases involving child victims of violence* (Στο σταυροδρόμι: Διερεύνηση των αλλαγών στις διαδικασίες της ποινικής δικαιοσύνης όταν αυτές διασταυρώνονται με διαδικασίες παιδικής προστασίας σε υποθέσεις που αφορούν παιδιά θύματα βίας) -<https://www.barnahus.eu/en/publication/at-the-crossroads-exploring-changes-to-criminal-justice-proceedings-when-they-intersect-with-child-protection-proceedings-in-cases-involving-child-victims-of-violence/>

Βλέπε επίσης *In Need of Targeted Supportexploring the role of Barnahus in identification and investigation of child trafficking and the support and assistance provided to victims* <https://childrenatrisk.cbss.org/publications/in-need-of-targeted-support/>

Μνήμη και παιδική ανάπτυξη

Αυτό το κεφάλαιο παρέχει μια επισκόπηση του τρόπου λειτουργίας της μνήμης στην παιδική ηλικία, που επικεντρώνεται σε αυτά που έχουν ιδιαίτερη σημασία κατά την προετοιμασία μιας εξέτασης με ένα παιδί που είναι πιθανό να είναι θύμα εμπορίας και εκμετάλλευσης. Επίσης, εκθέτει απόψεις που αφορούν την προετοιμασία και την εκτέλεση της εξέτασης ώστε να υποστηριχθεί το παιδί στο να θυμηθεί και να αποφευχθεί ο επηρεασμός.

Η μνήμη είναι αλληλένδετη με τη γλωσσική ανάπτυξη

Τα παιδιά τείνουν να μαθαίνουν καθημερινά τεράστιες ποσότητες νέων πληροφοριών σε νεαρή ηλικία. Ωστόσο, δεν έχουν ακόμη αναπτύξει στρατηγικές για να ανακτήσουν και να διηγηθούν αυτά που έχουν μάθει και βιώσει, και οι αναμνήσεις τους μπορεί να φαίνονται αποσπασματικές λόγω του ότι έχουν λιγότερες προηγούμενες εμπειρίες στις οποίες θα ενσωματώσουν τις νέες. Είναι σαν ένας συνθέτης που παρακολουθεί μια συναυλία κλασικής μουσικής σε σύγκριση με έναν αρχάριο μουσικό: και οι δύο θα είναι σε θέση να πουν κάτι για την εμπειρία, αλλά ο συνθέτης θα έχει μια πολύ πιο εκλεπτυσμένη αντίληψη του τι συμβαίνει στη μουσική και ένα ευρύτερο λεξιλόγιο για να διατυπώσει και να δομήσει την εμπειρία.

Ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά μαθαίνουν να μιλούν, να περιγράφουν τις εμπειρίες τους και να διαμορφώνουν αναμνήσεις από αυτές τις εμπειρίες εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο οι ενήλικες στο περιβάλλον τους εξηγούν και μιλούν για τα γεγονότα, καθώς και από το λεξιλόγιο με το οποίο εφοδιάζονται καθώς μεγαλώνουν.

Βρεφική αμνησία

Είναι γνωστό ότι η ανάπτυξη της μνήμης και της γλώσσας είναι αλληλένδετες και αυτό σημαίνει ότι καθώς τα παιδιά μαθαίνουν να περιγράφουν τις εμπειρίες τους, μαθαίνουν επίσης να τις δομούν στη μνήμη τους. Αυτή είναι η πιθανή εξήγηση για το φαινόμενο που αναφέρεται ως *παιδική αμνησία*- το γεγονός ότι οι ενήλικες σπάνια θυμούνται γεγονότα πριν από την ηλικία των 3-4 ετών. Οι έρευνες δείχνουν μάλιστα ότι υπάρχει μια αξιοσημείωτη διαφοροποίηση μεταξύ των ατόμων όσον αφορά την ηλικία από την οποία φαίνεται να έχουν παιδικές αναμνήσεις. Ενδέχεται επίσης να υπάρχουν και πολιτισμικές διαφοροποιήσεις.

Αυτό που θυμόμαστε σχετίζεται με το τι είναι σχετικό για εμάς, και αυτό με τη σειρά του εξαρτάται από το υπόβαθρό μας, την κουλτούρα μας, τις προηγούμενες εμπειρίες μας και το πλαίσιο στο οποίο ανακαλούμε τις πληροφορίες. Ενώ οι βασικοί μηχανισμοί της μνήμης πιθανόν να είναι καθολικοί, ο πολιτισμός και οι παράγοντες που σχετίζονται με την οικογένεια επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο δομούνται και επικοινωνούνται οι αναμνήσεις¹. Όπως η γλώσσα, έτσι και η μνήμη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού.

¹ Wang et al., 2004

Βρεφική αμνησία δεν σημαίνει ότι τα παιδιά δεν θυμούνται κανένα γεγονός πριν από την ηλικία των 3-4 ετών, αλλά ότι οι αναμνήσεις αυτές τείνουν να ξεχαστούν πριν φτάσουν στην ενηλικίωση. Νεότερες μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι η χρονολόγηση των αναμνήσεων είναι δύσκολη και ότι οι νεαροί ενήλικες καθώς και τα παιδιά μπορεί να μεταχρονολογήσουν τις πρώτες τους αναμνήσεις, πιστεύοντας έτσι ότι τα γεγονότα συνέβησαν αργότερα από ό,τι συνέβησαν στην πραγματικότητα². Από την άλλη πλευρά, μελέτες δείχνουν επίσης ότι πολλοί ενήλικες, ιδίως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, πιστεύουν ότι έχουν διατηρήσει αναμνήσεις από μια εποχή που δεν φαίνεται εύλογη από ερευνητική άποψη, συμπεριλαμβανομένου ενός 14% που "θυμάται" γεγονότα πριν από την ηλικία του πρώτου έτους³.

Έλεγχος της πηγής της ανάμνησης

Τα παιδιά συχνά δυσκολεύονται με αυτό που είναι γνωστό ως *έλεγχος της πηγής της ανάμνησης*, δηλαδή το να αξιολογήσουν την πηγή αυτών που γνωρίζουν ή θυμούνται, από πού προέρχονται οι αναμνήσεις τους.

Σκεφτείτε ένα παράδειγμα όπου το παιδί μιλάει για μια πιθανή απόπειρα απαγωγής:

Παράδειγμα: Απόπειρα απαγωγής, περιγράφοντας το αυτοκίνητο

Παιδί: Τότε ήρθε αυτός ο άντρας και μου ζήτησε να μπω στο αυτοκίνητό του

(Αργότερα στην εξέταση, ο εξεταστής προσπαθεί να συλλέξει πληροφορίες για το αυτοκίνητο)

Εξεταστής: Τι μάρκα ήταν το αυτοκίνητο;

Παιδί: Ήταν... Volvo

ή

Εξεταστής: Τι χρώμα ήταν το αυτοκίνητο;

Παιδί: Ήταν... κόκκινο

ή

Εξεταστής: Μπορείς να μου πεις για το αυτοκίνητο;

Παιδί: Είχε ένα αυτοκόλλητο του Ντόναλντ Ντακ στο παράθυρο.

ή

Παιδί: Ήταν το ίδιο με αυτό που έχει η μητέρα μου, αλλά πιο σκούρο.

Όταν ρωτάει για τη μάρκα, ο εξεταστής δεν γνωρίζει αν το παιδί αναγνωρίζει καν μάρκες αυτοκινήτων. Υπάρχει ο κίνδυνος το παιδί, προσπαθώντας να ευχαριστήσει τον εξεταστή, να προσπαθήσει να βρει μια κατάλληλη απάντηση ακόμη και όταν δεν γνωρίζει

² Wang et al., 2019

³ Akhtar et al., 2018

την απάντηση στην ερώτηση. Τα παιδιά μπορεί να δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν τις γνώσεις τους ή το ότι στην πραγματικότητα δεν θυμούνται κάτι, και μπορεί επίσης να έχουν μεγαλύτερη τάση να ευχαριστήσουν τον εξεταστή παρά να ελέγξουν τη μνήμη τους και να σιγουρευτούν ότι αναφέρουν μόνο πράγματα που θυμούνται σχετικά με το γεγονός για το οποίο τα ρωτάει.

Αντίθετα, όταν γίνεται ερώτηση για το αυτοκίνητο με ανοιχτό τρόπο, το παιδί αναφέρει αυθόρμητα μια λεπτομέρεια - και μάλιστα μια λεπτομέρεια που ο εξεταστής πιθανόν δεν θα ζητούσε. Για ένα μικρό παιδί, ένα αυτοκόλλητο του Ντόναλντ Ντακ μπορεί προφανώς να είναι πιο αξιοσημείωτο από τη μάρκα του αυτοκινήτου (ανάλογα βέβαια με τα ενδιαφέροντα του παιδιού - μερικά παιδιά είναι πράγματι ειδικοί στα αυτοκίνητα!). Επομένως, ένα αυτοκόλλητο του Ντόναλντ Ντακ μπορεί να αποδειχθεί πολύ πιο πολύτιμο στην έρευνα από την εικασία του παιδιού για τη μάρκα ή το χρώμα του αυτοκινήτου.

Η ηλικία στην οποία μπορεί να διενεργηθεί εξέταση ενός παιδιού διαφέρει ανάλογα με το παιδί, αλλά γενικά, τα παιδιά κάτω των 4 ετών σπάνια θα είναι σε θέση να δώσουν μαρτυρίες για τις εμπειρίες τους που να είναι αρκετά σαφείς ώστε να τις κατανοήσουν οι μη ενημερωμένοι ενήλικες (δηλαδή οι ενήλικες που δεν έχουν προηγούμενες πληροφορίες για τις εμπειρίες του παιδιού).

Παιδική ανάπτυξη και ευαλωτότητα στον επηρεασμό

Ο επηρεασμός μπορεί να οριστεί ως η τάση να:

- Ενσωμάτωση μη βιωμένων στοιχείων στις αναμνήσεις, διαστρεβλώνοντάς τες,
- Απάντηση σύμφωνα με τη γνώμη του εξεταστή όπως την αντιλαμβάνεται ο εξεταζόμενος (ενώ γνωρίζει ότι η απάντηση διαφέρει από την πραγματική ανάμνηση).

Ενώ οι άνθρωποι γενικά είναι αρκετά ευεπηρεάστοι, ειδικά όταν αντιμετωπίζουν ένα άτομο με εξουσία, τα παιδιά και οι έφηβοι μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στον επηρεασμό. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο επηρεασμός μπορεί να οδηγήσει σε εντελώς ψευδείς καταθέσεις, ανεξάρτητα από το αν οι συνομιλίες που τους επηρεάζουν λαμβάνουν χώρα εκτός ή εντός του πλαισίου της δικανικής εξέτασης.

Τα μικρά παιδιά βασίζονται στους ενήλικες για να τα βοηθήσουν να κατανοήσουν τον κόσμο

Είναι απόλυτα λογικό για ένα μικρό παιδί να υποθέσει ότι ο ενήλικας "ξέρει" καλύτερα τι μπορεί να έχει βιώσει από ό,τι ξέρει το ίδιο. Τα μικρά παιδιά μεγαλώνουν σε έναν κόσμο γεμάτο πράγματα που δεν καταλαβαίνουν και βασίζονται στους ενήλικες για να τους πουν τι συμβαίνει. Η μνήμη και οι γλωσσικές τους δεξιότητες είναι ακόμη σε ανάπτυξη και είναι γενικά πιο ευεπηρεάστα, καθώς έχουν συνηθίσει να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τους ενήλικες για να τους εξηγήσουν τον κόσμο.

Ως εκ τούτου, τα μικρότερα παιδιά αντιμετωπίζουν προφανή εμπόδια στο πλαίσιο της εξέτασης που διενεργείται από ανακριτικές αρχές, καθώς δεν μπορεί να αναμένεται από αυτά ότι θα υιοθετήσουν ιδιαίτερα κριτική θέση απέναντι στις μαρτυρίες των ενηλίκων για όσα έχουν βιώσει τα ίδια.

Αυτό σημαίνει επίσης ότι οι ενήλικες έχουν μεγάλη επιρροή στον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά ερμηνεύουν τις εμπειρίες τους. Τα παιδιά είναι ευεπηρεάστα σε σχέση με τους ενήλικες γενικά και, ιδιαίτερα σε σχέση με τους ενήλικες από τους οποίους εξαρτώνται.

Ο επηρεασμός των μικρότερων παιδιών οδηγεί σε ψευδείς μαρτυρίες

Σκεφτείτε το ακόλουθο απόσπασμα από μια συζήτηση μεταξύ μητέρας και κόρης. Η μητέρα σε αυτή την περίπτωση ανησυχεί ότι ο πατέρας, από τον οποίο έχει χωρίσει, κακοποιούσε την κόρη όταν η κόρη έμενε μαζί του. Καταγράφει τις συνομιλίες που έχει με το κορίτσι και τις παρέχει αργότερα στην αστυνομία.

Παράδειγμα παιδικού επηρεασμού

Μητέρα: Λοιπόν, πότε συνέβη αυτό;

Κόρη: Την επόμενη Τρίτη

...

Μητέρα: Πότε συνέβη;

Κόρη: Δεν ξέρω

Μητέρα: Ήταν πριν από πολύ καιρό;

Κόρη: Πριν από πολύ πολύ καιρό

Μητέρα: Εντάξει, πριν από πολύ καιρό

Κόρη: *Ναι*

Μητέρα: Δεν ήταν τώρα, όταν ήσουν στο σπίτι του μπαμπά;

Κόρη: Α ναι, ήταν τώρα που ήμουν στο σπίτι του μπαμπά.

Απαρατήρητο από τη μητέρα, αλλά ξεκάθαρο κατά την παρατήρηση της συνομιλίας όπως απομαγνητοφωνήθηκε, η κόρη φαίνεται να προσπαθεί να ακολουθήσει τις υποδείξεις της μητέρας. Επαναλαμβάνει τις υποθέσεις της μητέρας και συμφωνεί με όλες τις προτροπικές ερωτήσεις. Ενώ αυτό μπορεί να είναι σαφές σε έναν ουδέτερο παρατηρητή που γνωρίζει το φαινόμενο του επηρεασμού και εστιάζει την προσοχή του στη διατύπωση των ερωτήσεων και των απαντήσεων, μπορεί να είναι αόρατο για τον εμπλεκόμενο ενήλικα, ο οποίος μπορεί να ερμηνεύσει οποιαδήποτε σιωπή ή έλλειψη απάντησης από το παιδί ως ένδειξη ότι το θέμα είναι πολύ δύσκολο.

Μελέτες⁴ έχουν δείξει ότι τα παιδιά μπορεί να ενσωματώσουν λανθασμένες πληροφορίες που κατέχουν οι μητέρες τους στις δικές τους αναμνήσεις για τα γεγονότα και ότι οι ενήλικες μπορεί να δυσκολεύονται να κατανοήσουν πώς προέκυψαν αυτές οι δηλώσεις των παιδιών. Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αναγνωριστεί αν το παιδί έχει παράσχει μαρτυρίες ως απάντηση σε καθοδηγητικές ερωτήσεις ή αν οι πληροφορίες

⁴ Principe et al., 2013.

έχουν δοθεί αυθόρμητα⁵. Αυτό περιλαμβάνει πραγματικές περιπτώσεις όπου υπάρχει υποψία κακοποίησης παιδιών. Σε μια μελέτη, αναλύθηκαν καταγεγραμμένες συνομιλίες μεταξύ γονέων και παιδιών σε περιπτώσεις όπου οι γονείς υποπτεύονταν ότι το παιδί τους είχε πέσει θύμα κακοποίησης. Η ανάλυση έδειξε ότι οι γονείς του δείγματος έθεταν κυρίως καθοδηγητικές και επηρεαστικές ερωτήσεις και ότι επίσης παρείχαν οι ίδιοι τις περισσότερες πληροφορίες στις συζητήσεις, αντί να παρέχει το παιδί τις πληροφορίες αυτές⁶. Είναι σημαντικό ότι οι γονείς θεώρησαν τις ηχογραφήσεις ως απόδειξη ότι τα παιδιά είχαν δώσει μαρτυρίες για κακοποίηση. Αυτό υποδηλώνει ότι οι ενήλικες μπορεί στην πραγματικότητα να μην έχουν επίγνωση του επηρεασμού και το πώς είναι οι επηρεαστικές ερωτήσεις.

Ο επηρεασμός των εφήβων που οδηγεί σε ψευδείς ομολογίες

Ενώ υπάρχει τεράστια βιβλιογραφία σχετικά με τον επηρεασμό των μικρότερων παιδιών, ιδίως των παιδιών προσχολικής ηλικίας, υπάρχει λίγο λιγότερη για τους εφήβους. Ενώ τα παιδιά προσχολικής και μικρής σχολικής ηλικίας είναι προφανώς και εμφανώς ευάλωτα, οι έφηβοι μπορεί να δίνουν την εντύπωση ότι μοιάζουν με ενήλικες και, επιπλέον, να συμπεριφέρονται με τρόπο που δεν προκαλεί απαραίτητα προστατευτικά συναισθήματα στους ενήλικες. Οι παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με την περίοδο της εφηβείας περιλαμβάνουν ορμονικές αλλαγές που επηρεάζουν τη συμπεριφορά, την τυπική για την ηλικία συμπεριφορά που ενέχει κινδύνους, την ελλιπή ικανότητα λήψης αποφάσεων και τη σωματική εμφάνιση ενός ενήλικα παρά το γεγονός ότι τόσο η γνωστική όσο και η συναισθηματική ωριμότητα βρίσκονται ακόμη υπό ανάπτυξη.

Αυτοί οι παράγοντες κινδύνου έχουν συνέπειες για τις έρευνες στις οποίες εμπλέκονται έφηβοι. Για παράδειγμα, στη βιβλιογραφία σχετικά με τις ψευδείς ομολογίες, δηλαδή όταν ένα άτομο ομολογεί ένα έγκλημα για το οποίο στην πραγματικότητα είναι αθώο, οι έφηβοι διατρέχουν σαφώς υψηλότερο κίνδυνο ψευδούς ομολογίας από ό,τι οι μεγαλύτεροι ενήλικες⁷. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της εμπορίας ανθρώπων, δεδομένου ότι οι έφηβοι μπορεί να χειραγωγηθούν ή να εξαναγκαστούν σε εγκληματικές δραστηριότητες από ενήλικες δράστες και, κατά συνέπεια, να θεωρηθούν ύποπτοι ή δράστες, αντί για θύματα, από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Αυτό μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην δημιουργία εμπιστοσύνης και στο να μπορέσουν αυτοί οι έφηβοι να μιλήσουν για την ευαλωτότητά τους, τη θυματοποίησή τους και τα πιθανά εγκλήματα που διαπράχθηκαν εναντίον τους.

Πρακτική βασισμένη σε στοιχεία για την αποφυγή του επηρεασμού

Οι έρευνες δείχνουν ότι αν η εξέταση γίνει με επηρεαστικό τρόπο, οι μαρτυρίες των παιδιών για τις εμπειρίες τους μπορεί να αλλάξουν δραστικά.

⁵ Bruck et al., 1999- Lamb et al., 2000.

⁶ Korkman, Juusola & Santtila, 2014.

⁷ Gudjonsson, 2021

Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις ανοικτού τύπου για να βοηθήσετε την ανάκληση αναμνήσεων

Ενώ είναι ευρέως γνωστό στους ανακριτές ότι πρέπει να θέτουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου και όχι κλειστού τύπου, πολλοί μπορεί να μην γνωρίζουν γιατί συμβαίνει αυτό.

Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου, όπως "Πες μου για εκείνη την ημέρα", καλούν τους ερωτώμενους να ανατρέξουν ενεργά στη μνήμη τους για να δώσουν πληροφορίες. Ως αποτέλεσμα, ο εξεταζόμενος μπορεί να αποκαλύψει πράγματα που ένας εξεταστής δεν θα σκεφτόταν ποτέ να ρωτήσει. Όλοι διαφέρουμε ως προς το είδος των λεπτομερειών που παρατηρούμε, και αυτό ισχύει και για τα παιδιά.

Αντίθετα, όταν υποβάλλονται κλειστές ή καθοδηγητικές ερωτήσεις, όπως "Είδατε την επίθεση επιστρέφοντας σπίτι σας από τη δουλειά;", το άτομο που ανακρίνεται μπορεί απλά να επιβεβαιώσει ή να απορρίψει τις πληροφορίες που παρουσιάζονται. Μπορεί ακόμη και να υποθέσει αυτόματα ότι οι πληροφορίες που παρέχονται στην ερώτηση είναι σωστές και να ακολουθήσει αυτές τις πληροφορίες χωρίς να το αντιληφθεί, και οι πληροφορίες αυτές μπορεί αργότερα να γίνουν μέρος αυτών που νομίζει ότι θυμάται.

Συλλέξτε όσο το δυνατόν πληρέστερες περιγραφές για να εξουδετερώσετε οποιαδήποτε προηγούμενη επιρροή στη μνήμη του παιδιού

Οι εξεταστές θα πρέπει να προσπαθούν να συλλέγουν όσο το δυνατόν πληρέστερες περιγραφές από το παιδί για πρόσωπα, γεγονότα, σχέσεις, πράξεις, καθώς και για τις δικές του σκέψεις, αισθήματα και συναισθήματα.

Εκτός από την επιρροή που ασκούν οι ενήλικες στη μνήμη των παιδιών, είναι επίσης σημαντικό να εξετάσουμε πώς προηγούμενες συζητήσεις με ενήλικες μπορεί να έχουν διαμορφώσει την αντίληψη του παιδιού για ορισμένα βιώματά του. Μπορεί να είναι δύσκολο για τα παιδιά να αντιληφθούν ότι οι ενήλικες, συμπεριλαμβανομένων των γονέων τους, κάνουν λάθος ή ότι μπορεί να λένε ψέματα.

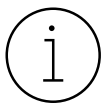
Οι πιθανοί θύτες μπορεί να εκμεταλλευτούν το ότι τα παιδιά είναι ευεπηρεάστα και αφελή, περιγράφοντας, για παράδειγμα, κακοποιητικές καταστάσεις ως φυσιολογικές ή και θετικές. Αυτό σημαίνει ότι η ερώτηση προς τα παιδιά αν έχει συμβεί "κάτι κακό" μπορεί να μην αποκαλύψει περιπτώσεις που στην πραγματικότητα είναι κακοποιητικές και συνεπάγονται σαφή κίνδυνο για το παιδί.

Παραμείνετε ουδέτεροι

Γενικά, οι ενήλικες μπορεί να ακολουθήσουν την τακτική να ερμηνεύουν για λογαριασμό των παιδιών τι "πρέπει να ένιωσαν" ή πώς μπορεί να βίωσαν ένα γεγονός. Όταν αυτές οι εικασίες είναι λανθασμένες, μπορεί να οδηγήσουν τη μαρτυρία και τις απαντήσεις του παιδιού μακριά από την αυθεντική εμπειρία του παιδιού.

Αποφύγετε τις ερωτήσεις ναι/όχι

Τα παιδιά είναι εξαιρετικά επιρρεπή στον επηρεασμό και μπορεί να απαντούν σε ερωτήσεις ναι/όχι τυχαία. Για παράδειγμα, όταν τίθενται μη λογικές ερωτήσεις όπως "Είναι ένας άλτης πιο θυμωμένος από έναν ελέφанта;", τα

παιδιά προσχολικής ηλικίας τείνουν να απαντούν ναι αντί να απαντούν όχι ή να δείχνουν ότι δεν καταλαβαίνουν την ερώτηση ή δεν γνωρίζουν την απάντηση⁸.

(Μη) κατανόηση της μνήμης

Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της μνήμης, και ταυτόχρονα ίσως ένα από τα λιγότερο κατανοητά, είναι το γεγονός ότι η μνήμη σίγουρα δεν λειτουργεί ως συσκευή εγγραφής βίντεο. Η μνήμη είναι εξαιρετικά εύπλαστη. Οι αναμνήσεις μας είναι διαρκώς μεταβαλλόμενες. Είναι επιρρεπείς σε στρεβλώσεις και επανερμηνείες ανάλογα με τις πληροφορίες που λαμβάνουμε από άλλες πηγές και, ιδίως, από ανθρώπους που εμπιστευόμαστε. Αυτό ισχύει για όλους τους ανθρώπους- τόσο για τους ενήλικες όσο και για τα παιδιά.

Αυτό σημαίνει επίσης ότι μπορεί μεταγενέστερα να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τις εμπειρίες μας. Αυτή η παρατήρηση αναφέρεται αρκετά συχνά σε σχέση με παιδιά-θύματα κακοποίησης, καθώς και για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων και/ή βίας μεταξύ συντρόφων- μερικές φορές τα θύματα δεν αντιλαμβάνονται τα καταχρηστικά στοιχεία των γεγονότων παρά μόνο αργότερα. Καθώς εξελίσσονται, τα παιδιά μπορεί για παράδειγμα να συνειδητοποιήσουν ότι αυτό που βίωσαν δεν αποτελεί συνήθως μέρος της ζωής άλλων παιδιών.

Είναι επίσης σημαντικό να κατανοήσουμε τη συνειρμική φύση της μνήμης: όσο περισσότερο ένας μάρτυρας μπορεί να επεξεργάζεται όλα τα είδη των λεπτομερειών - συμπεριλαμβανομένων των άσχετων από την άποψη της ποινικής έρευνας - τόσο περισσότερα γεγονότα είναι πιθανό να ανακαλεί στη μνήμη του. Επίσης, οι αναμνήσεις δεν παρουσιάζονται απαραίτητα με χρονολογική σειρά - η εξέταση που διενεργείται από ανακριτικές αρχές πρέπει να προσαρμόζεται στον τρόπο που ο ερωτώμενος διηγείται και θυμάται και όχι το αντίθετο⁹.

Ανάμνηση επαναλαμβανόμενων εμπειριών

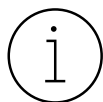
Μια προσδοκία στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης μπορεί να είναι ότι αν κάτι έχει συμβεί πολλές φορές, αυτός που το βίωσε το θυμάται καλύτερα από τα μεμονωμένα γεγονότα. Ωστόσο, ένα κάπως παράδοξο εύρημα που σχετίζεται με τη μνήμη είναι ότι οι επαναλαμβανόμενες εμπειρίες φαίνεται να απομνημονεύονται με λιγότερο σαφείς λεπτομέρειες από ό,τι οι μοναδικές εμπειρίες. Η μνήμη διατηρεί τις μοναδικές εμπειρίες καλύτερα από τις καθημερινές. Επίσης, όταν μια κατάσταση συμβαίνει επανειλημμένα, τείνουμε να σχηματίζουμε τα λεγόμενα "σενάρια" των γεγονότων - πώς δηλαδή συμβαίνουν "συνήθως", παρά ως πολλά ξεχωριστά, μεμονωμένα γεγονότα. Αυτό έχει προφανή σημασία, για παράδειγμα, σε περιπτώσεις οικογενειακής βίας, εμπορίας ανθρώπων για σεξουαλικούς σκοπούς, καταναγκαστικής εργασίας - και σε πολλά άλλα πλαίσια που σχετίζονται με διάφορες μορφές εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων.

⁸ Heather Fritzley et al., 2013

⁹ Αυτή και πολλές άλλες πτυχές υπογραμμίζουν τη σημασία της ηλεκτρονικής καταγραφής των εξετάσεων αντί της καταγραφής δηλώσεων κατά τη διάρκεια της εξέτασης.

Σκεφτείτε να προσπαθήσετε να περιγράψετε όλα τα Χριστούγεννα / την Πρωτοχρονιά / τα γενέθλια (ή άλλα γεγονότα που έχουν νόημα στο κοινωνικό σας πλαίσιο) που έχετε περάσει στη ζωή σας. Είναι πολύ πιθανό να αποδειχθεί αδύνατο. Αντ' αυτού, πιθανότατα θα είστε σε θέση να περιγράψετε τι συμβαίνει συνήθως τα Χριστούγεννα και ίσως τι συνέβη κάποια πολύ συγκεκριμένα Χριστούγεννα που ξεχώρισαν ως διαφορετικά από όλα τα άλλα.

Εξέταση για επαναλαμβανόμενα βιώματα

Στο πλαίσιο της εξέτασης, αυτό σημαίνει ότι έχει νόημα να **ρωτήσετε για τις καταστάσεις που ξεχωρίζουν, όπως η πρώτη, η τελευταία ή/και η πιο αξιωμακρινόμενη** (για παράδειγμα, η χειρότερη, αν έχει ήδη διαπιστωθεί ότι το παιδί μιλάει για αρνητικές εμπειρίες).

Επιπλέον, προτείνεται να προσπαθείτε να **διαπιστώσετε αν κάτι συνέβη μία ή πολλές φορές** στα αρχικά στάδια της εξέτασης και να κάνετε τόσο γενικές ("Τι συνέβη συνήθως όταν...") όσο και συγκεκριμένες ερωτήσεις ("Τι συνέβη εκείνο το απόγευμα στον κήπο").

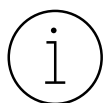
Οι συμπληρωματικές ερωτήσεις θα πρέπει να αναφέρουν σαφώς για ποια συγκεκριμένη περίπτωση ζητείται η απάντηση ("Πες μου περισσότερα για την κατάσταση στον κήπο")¹⁰.

Ανάμνηση δυνητικά τραυματικών¹¹ και στρεσογόνων γεγονότων

Οι έρευνες δείχνουν ότι - δυστυχώς - οι αναμνήσεις από τραυματικά ή πραγματικά στρεσογόνα γεγονότα τείνουν να ξεχνιούνται πιο δύσκολα από άλλες, πιο ουδέτερες ή θετικές αναμνήσεις.

Οι βασικοί μηχανισμοί της μνήμης είναι οι ίδιοι τόσο για τις πολύ στρεσογόνες όσο και για τους άλλους τύπους αναμνήσεων. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες ενδείξεις ότι οι αναμνήσεις από πολύ στρεσογόνες καταστάσεις μπορεί να είναι πιο "απογυμνωμένες" από άλλες αναμνήσεις, δηλαδή τείνουν να επικεντρώνονται στις κεντρικές λεπτομέρειες του γεγονότος εις βάρος των περιφερειακών λεπτομερειών. Η έκθεση σε έντονο στρες είναι επίσης πιθανό να έχει αρνητικό αντίκτυπο στη μνήμη, ενώ η μακροχρόνια έκθεση στο στρες επιβαρύνει άλλες ψυχικές και γνωστικές ικανότητες.

Εξέταση για τραυματικές εμπειρίες

Οι τραυματικές εμπειρίες μπορούν να εκδηλωθούν με διάφορους τρόπους κατά τη διάρκεια μιας εξέτασης που διενεργείται από ανακριτικές αρχές. Ο τρόπος με τον οποίο ανασύρονται στη μνήμη και περιγράφονται οι αρνητικές εμπειρίες εξαρτάται από το πολιτισμικό και άλλο υπόβαθρο του ατόμου.

¹⁰ Brubacher et al, 2014.

¹¹ Η χρήση του όρου τραύμα ποικίλλει στη βιβλιογραφία και άλλοτε χρησιμοποιείται με στενή έννοια, σε σχέση με τη διάγνωση της PTSD ή της διαταραχής μετατραυματικού στρες και άλλοτε με πολύ ευρεία έννοια, καλύπτοντας πολλούς τύπους αρνητικών γεγονότων της ζωής. Επιπλέον, το πώς και αν διάφορες εμπειρίες θεωρούνται τραυματικές, διαφέρει μεταξύ των πολιτισμών (καθώς και με την πάροδο του χρόνου), όπως και ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνονται οι αντιδράσεις τραύματος. Για μια εξαιρετική ανασκόπηση σχετικά με το τραύμα, τον πολιτισμό και την εξέταση που διενεργείται από ανακριτικές αρχές, βλέπε Vredevelde et al., 2023.

Μπορεί να είναι δύσκολο για τα θύματα να θυμηθούν και να μιλήσουν για τραυματικές ή σημαντικά στρεσογόνες εμπειρίες. Επίσης, αποτελεί πάγια διαπίστωση ότι τα άτομα με τέτοιες εμπειρίες μπορεί να παρέχουν λιγότερο λεπτομερείς και δομημένες μαρτυρίες¹².

Ωστόσο, υπάρχουν τρόποι να μεγιστοποιηθούν οι δυνατότητες των θυμάτων και των μαρτύρων να δώσουν λεπτομερείς μαρτυρίες για στρεσογόνα γεγονότα. Ο **χρόνος, η ήρεμη ατμόσφαιρα και το αίσθημα εμπιστοσύνης** είναι προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν όσο το δυνατόν πληρέστερες μαρτυρίες. Συνιστάται, επομένως, να **δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης** καθώς και στο **φυσικό περιβάλλον** της εξέτασης. Ένα στρεσογόνο περιβάλλον μειώνει σημαντικά τις δυνατότητες πλήρους ανάμνησης, ακόμη περισσότερο αν τίθενται επιφυλακτικές ή καθοδηγητικές ερωτήσεις.

Πολιτισμικό υπόβαθρο και μνήμη

Τι θυμόμαστε

Στις εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές, ένας βασικός στόχος είναι η συλλογή και αξιολόγηση των πληροφοριών που παρέχουν τα θύματα και οι μάρτυρες σχετικά με τις εμπειρίες, τις αναμνήσεις και τις αντιλήψεις τους - τις λεγόμενες αυτοβιογραφικές αναμνήσεις. Το τι είναι πιθανό να θυμόμαστε εξαρτάται από το πλαίσιο, την οικογένεια, την εκπαίδευση, το πολιτισμικό υπόβαθρο, τη συναισθηματική κατάσταση, το πέρασμα του χρόνου, την κοινωνική αλληλεπίδραση κ.λπ.¹³. Ο τρόπος με τον οποίο οι εξεταστές κατανοούν τις μαρτυρίες, συμπεριλαμβανομένης της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, συνδέεται επίσης με το πολιτισμικό υπόβαθρο¹⁴. Αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο κατά την εξέταση όσο και κατά την αξιολόγηση των μαρτυριών.

Στο πλαίσιο της βιβλιογραφίας, έχει προταθεί ένας παραδοσιακός διαχωρισμός ανάμεσα στην επονομαζόμενη συλλογική κουλτούρα έναντι της ατομικιστικής κουλτούρας¹⁵. Νέες έρευνες δείχνουν ότι πολλές πτυχές της εξέτασης που διενεργείται από ανακριτικές αρχές είναι όντως συνδεδεμένες με την κουλτούρα και ότι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο μπορεί να εμφανίζονται οι πολιτισμικές διαφορές είναι πολύτιμη για τους ανακριτές¹⁶. Για παράδειγμα, άτομα από χώρες με "συλλογικές κουλτούρες", όπως, για παράδειγμα, χώρες της αραβικής περιοχής ή της υποσαχάριας Αφρικής, δίνουν συνήθως λιγότερες λεπτομέρειες κατά την εξέταση από άτομα που προέρχονται από χώρες με "ατομικιστικές κουλτούρες", όπως, για παράδειγμα, από δυτικές χώρες. Σε έναν εξεταστή που προέρχεται από χώρα με "ατομικιστική" κουλτούρα, αυτό μπορεί να δώσει την εντύπωση μιας λιγότερο συνεκτικής μαρτυρίας¹⁷. Επιπλέον, σε ορισμένους

¹² Vredeveltdt et al, 2023- Herlihy et al, 2002

¹³ Nelson, 2003

¹⁴ Elfenbein and Ambady, 2002- Laukka & Elfenbein, 2021

¹⁵ Όπως σχολιάζεται από τους Vredeveltdt et al, 2023, οι προσπάθειες να γίνουν πολύ απλές πολιτισμικές διαιρέσεις μπορεί να είναι υπεραπλουστευτικές, και εντός των χωρών και των πολιτισμών, υπάρχουν πολλές υποκουλτούρες και πολλές παραλλαγές.

¹⁶ Βλέπε Hope et al. (2021).

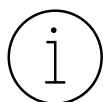
¹⁷ Graham et al., 2014- Khan & Haque, 2022- Herlihy et al., 2012

πολιτισμούς μπορεί να είναι λιγότερο σημαντικό ποιος ήταν ο παρατηρητής ενός συγκεκριμένου γεγονότος. Ένα άτομο μπορεί, για παράδειγμα, να περιγράψει εμπειρίες φίλων ή μελών της οικογένειας σαν να ήταν δικές του, χωρίς να περιγράφει ρητά σε ποιον συνέβη κάτι ή ποιος ήταν μάρτυρας της κατάστασης. Αυτό έχει συζητηθεί και επισημανθεί σε διάφορες διεθνείς ποινικές έρευνες¹⁸.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι πολιτισμικοί διαχωρισμοί δεν θα πρέπει να είναι υπεραπλουστευμένοι και ότι μπορεί να υπάρχουν πολλές υποκουλτούρες και παραλλαγές εντός των χωρών και των πολιτισμών που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι συσχετίζουν τη μαρτυρία τους¹⁹. Συνιστάται στους εξεταστές να συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με το υπόβαθρο των ερωτώμενων, ώστε να έχουν κάποια κατανόηση του αντίκτυπου που μπορεί να έχουν τα πολιτισμικά ζητήματα στην επικοινωνία.

Αλφαριθμητισμός

έχει εκτιμηθεί ότι σε παγκόσμιο επίπεδο, το 8% των νέων ηλικίας 15-24 ετών είναι αναλφάβητοι²⁰. Ο αναλφάβητισμός είναι γνωστό ότι επηρεάζει αρνητικά την ικανότητα έκφρασης απόψεων, σκέψεων, εμπειριών και συναισθημάτων. Συνεπώς, τα αναλφάβητα άτομα ενδέχεται να παρέχουν λιγότερες λεπτομέρειες στις μαρτυρίες. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να θεωρηθούν λιγότερο αξιόπιστοι, δεδομένου ότι ο αριθμός των λεπτομερειών σε πολλές χώρες θεωρείται δείκτης αξιοπιστίας.

Εξετάσεις σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα

Με βάση την έρευνα για την κουλτούρα και τη μνήμη, συνιστάται στους εξεταστές να:

- Αποφεύγουν να κάνουν ερωτήσεις που βασίζονται σε πολιτισμικά μεροληπτικές προσδοκίες ("όλοι θυμούνται την ημερομηνία της επετείου τους").
- Επικεντρώνονται σε ερωτήσεις που είναι σχετικές όσον αφορά το άτομο που δίνει την εξέταση.
- Αποφεύγουν τις πολύ συγκεκριμένες ερωτήσεις - εκτός αν παραπέμπουν σε κάτι που είπε ο ερωτώμενος και ζητούν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με αυτό.
- Όταν στοχεύουν στη διερεύνηση του χρονοδιαγράμματος των γεγονότων, συνιστάται να ρωτούν συγκεκριμένα για την πρώτη και την τελευταία φορά που συνέβη κάτι.

¹⁸ Vredeveldt et al., 2023.

¹⁹ Vredeveldt et al, 2023

²⁰ <https://en.unesco.org/sites/default/files/ild-2021-fact-sheet.pdf>

Η αντίληψη του χρόνου

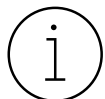
Οι άνθρωποι - γενικά - δυσκολεύονται να εκτιμήσουν τον χρόνο. Δυσκολευόμαστε να υπολογίσουμε πόση ώρα διήρκεσε μια συγκεκριμένη αλληλεπίδραση και να εκτιμήσουμε ακριβείς ώρες και ημερομηνίες.

Στις δυτικές κοινωνίες, έχουμε συνηθίσει να βασιζόμαστε σε ημερολόγια, ρολόγια και άλλα μέτρα που μας βοηθούν να παρατηρούμε και να σημειώνουμε το πέρασμα του χρόνου. Από τη γέννηση και μετά, η ζωή των πολιτών υπολογίζεται και πολλές πτυχές της ζωής, όπως η εκπαίδευση και διάφορες ιατρικές πράξεις, πραγματοποιούνται σύμφωνα με τη χρονολογική μας ηλικία, γεγονός που μας διευκολύνει, για παράδειγμα, να "θυμόμαστε" - ή μάλλον να υπολογίζουμε - πόσο χρονών ήμασταν όταν συνέβησαν ορισμένα γεγονότα. Ωστόσο, χωρίς αυτά τα πολιτισμικά εργαλεία θα ήμασταν πιθανότατα εντελώς ανήμποροι να υπολογίσουμε ακόμη και ποια χρονιά έλαβε χώρα ένα συγκεκριμένο αξιομνημόνευτο γεγονός.

Σε διαπολιτισμικά πλαίσια, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν πολλοί πολιτισμοί στους οποίους οι ακριβείς ημερομηνίες είναι λιγότερο σημαντικές - και, συνεπώς, είναι λιγότερο πιθανό το υποκείμενο να τις θυμάται. Για παράδειγμα, ο ΟΗΕ έχει εκτιμήσει ότι κάθε τέταρτο των παιδιών στον κόσμο παραμένει μη καταχωρημένο σε μητρώο²¹. Σε ορισμένες ποινικές και άλλες περιπτώσεις, το γεγονός ότι ένας γονέας δηλώνει ότι δεν γνωρίζει την ημερομηνία ή ακόμη και το έτος γέννησης του παιδιού του προκαλεί σημαντική σύγχυση. Υπάρχει ο κίνδυνος, με βάση τα δυτικά πρότυπα, αυτή η έλλειψη γνώσης να θεωρηθεί ως ένδειξη ότι ο ερωτώμενος δεν είναι ειλικρινής. Μπορεί επίσης να παρεμποδίσει την ποινική έρευνα, όπου οι πληροφορίες σχετικά με τις χρονικές λεπτομέρειες τείνουν να είναι σημαντικές για την άσκηση κατηγοριών.

Οι ερωτήσεις που θέτουμε σχετικά με τη χρονική στιγμή των εμπειριών μπορεί επομένως να βασίζονται σε πολιτισμικά προκατειλημμένες αντιλήψεις για το τι "θα έπρεπε" να είναι σε θέση να θυμάται και να αναφέρει ο ερωτώμενος, γεγονός που μπορεί να μειώσει τη δυνατότητα του ερωτώμενου να απαντήσει με αξιόπιστο τρόπο. Αυτό μπορεί επίσης να οδηγήσει σε ένα πρότυπο επικοινωνίας που εμποδίζει τον ερωτώμενο να πει αυτό που στην πραγματικότητα θα μπορούσε να πει, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο να χαθούν ενδεχομένως κρίσιμες πληροφορίες από την άποψη της διαδικασίας ποινικής δικαιοσύνης.

Διερεύνηση της χρονικής στιγμής των γεγονότων στην εξέταση

Όλοι οι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, των νέων και των ενηλίκων, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό υπόβαθρο και το πλαίσιο, μπορεί να δυσκολεύονται με ερωτήσεις όπως "Ποια ημερομηνία/μήνας/έτος ήταν αυτό;". Όταν συμβαίνει αυτό, είναι σκόπιμο να ρωτάτε για τις συνθήκες των γεγονότων και όχι για εκτιμήσεις του "πότε".

Για παράδειγμα, ποιος ήταν με το παιδί εκείνη τη στιγμή; Είχαν ήδη γεννηθεί πιθανά μικρότερα αδέρφια; Όλες οι πληροφορίες που σχετίζονται με περιστασιακές πληροφορίες, όπως οι γιορτές, ο καιρός, το φυσικό περιβάλλον, το φαγητό και το παιχνίδι, μπορούν να βοηθήσουν στην εκτίμηση του χρόνου ενός γεγονότος και είναι

²¹ <https://news.un.org/en/story/2019/12/1053211>

λιγότερο πιθανό να κάνει λάθος ο ερωτώμενος από όταν του τίθενται απλές ερωτήσεις όπως "Ήταν πριν από ένα χρόνο, ή λιγότερο από πέντε χρόνια, ή πιο κοντά στα δέκα χρόνια;".

Σκέψεις για τη διεξαγωγή εξετάσεων με παιδιά θύματα εμπορίας ανθρώπων

Ορισμός της εμπορίας παιδιών

Σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Παλέρμο²², η εμπορία ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, ορίζεται ως εξής:

(α) "Εμπορία ανθρώπων" σημαίνει τη στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, απόκρυψη ή η παραλαβή ατόμων, μέσω απειλής ή χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης, εξαπάτησης, κατάχρησης εξουσίας ή ευάλωτης θέσης ή μέσω πληρωμής ή ωφελημάτων για την εξασφάλιση της συμφωνίας ατόμου που ασκεί έλεγχο επί άλλου με σκοπό την εκμετάλλευση. Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει, στο ελάχιστο, την εκμετάλλευση της εκπόρνευσης τρίτων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καταναγκαστικής παροχής εργασίας ή υπηρεσιών, δουλείας ή άλλες πρακτικές παρεμφερείς προς τη δουλεία, τη δουλοπαροικία ή την αφαίρεση οργάνων.

(β) Η συναίνεση του θύματος εμπορίας ανθρώπων στην επιδιωκόμενη εκμετάλλευση που αναφέρεται στο στοιχείο α) του παρόντος άρθρου είναι άνευ σημασίας όταν έχει χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα μέσα που αναφέρονται στο στοιχείο α).

(γ) Η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, απόκρυψη ή η παραλαβή παιδιού με σκοπό την εκμετάλλευση θεωρείται "εμπορία ανθρώπων", ακόμη και αν δεν περιλαμβάνει κανένα από τα μέσα που αναφέρονται στο στοιχείο α) του παρόντος άρθρου.

(δ) "Παιδί": κάθε πρόσωπο κάτω των δεκαοκτώ ετών.

Η UNICEF και ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ΔΟΕ, International Labour Organization - ILO) σημειώνουν ότι ο ακόλουθος είναι ένας ευρέως συμφωνημένος και συνοπτικός ορισμός της εμπορίας παιδιών:

"Η στρατολόγηση, μεταφορά, , μετακίνηση, απόκρυψη ή παραλαβή παιδιού με σκοπό την εκμετάλλευση".

Υπάρχουν πολλές μορφές εμπορίας παιδιών. Η εμπορία γίνεται για διαφορετικούς σκοπούς, μεταξύ άλλων για σεξουαλική εκμετάλλευση, εργασιακή εκμετάλλευση, αναγκαστικό γάμο και εκμετάλλευση σε εγκληματικές δραστηριότητες.

Η εμπορία ανθρώπων ως συνεχές φαινόμενο

Η σωματική και η ψυχολογική βία μπορεί να εμφανιστούν ως συνεχές φαινόμενο, δηλαδή ως μια συνεχής και ενίοτε αργά εξελισσόμενη διαδικασία και όχι ως διακριτές, μοναδικές πράξεις²³.

²² Ηνωμένα Έθνη, 2000

²³ Liz, 1988. Η έννοια του συνεχούς για την κατανόηση της βίας κατά των γυναικών χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τη Liz Kelly (1988). Υποστήριξε ότι η σεξουαλική βία κατά των γυναικών μπορεί να εννοηθεί ως ένα συνεχές που περιλαμβάνει τόσο την επιθετικότητα χωρίς σωματική βία όσο και τις πιο σοβαρές μορφές βίας.

Εάν η βία λαμβάνει χώρα στις στενές σχέσεις, μπορεί για παράδειγμα να προχωρήσει από σχετικά ήπια ψυχολογική βία σε σοβαρή σωματική και ψυχολογική βία και έλεγχο, όπου το θύμα στερείται κάθε δυνατότητας επικοινωνίας με άτομα εκτός του πλαισίου τους.

Σε διασυννοριακές περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων, το θύμα μπορεί να έχει συναινέσει να εργαστεί σε άλλη χώρα. Ο κύκλος του εξαναγκασμού και της βίας μπορεί σε αυτές τις περιπτώσεις να ξεκινάει στη χώρα προορισμού²⁴. Αυτό μπορεί να επηρεάσει το θύμα και τις αντιδράσεις του με πολλούς τρόπους- η σχέση αρχικά μπορεί να είναι στενή και σε μεγάλο βαθμό θετική, ενώ μπορεί σιγά-σιγά να μετατραπεί σε μια σαφώς καταχρηστική και αρνητική σχέση. Σε τέτοιες καταστάσεις, το θύμα μπορεί να επινοήσει αυτόματα και σε μεγάλο βαθμό εν αγνοία του εξηγήσεις για τη συμπεριφορά του δράστη και τις αρνητικές συνέπειές της.

Μια άλλη πτυχή της σημασίας της κατανόησης ότι η βία αποτελεί φαινόμενο με συνέχεια, είναι ότι ένα άτομο που ήταν στόχος βίας ή βίαιων απειλών στο παρελθόν, ακόμα και με αόριστες υπενθυμίσεις αυτών μπορεί να επανέλθει σε κατάσταση φόβου, που οδηγεί στην υποταγή του στους διακινητές. Από την οπτική γωνία ενός εξωτερικού παρατηρητή, οι μεμονωμένες ενέργειες σε μια συγκεκριμένη στιγμή μπορεί να φανούν αμελητέες αν δεν δει και δεν λάβει υπόψη του τη συνολική εικόνα των αλληλεπιδράσεων και την εξέλιξη της σχέσης. Έτσι, αντί να βλέπουμε μεμονωμένα τα δέντρα, θα πρέπει να προσπαθούμε να βλέπουμε το δάσος - το φαινόμενο της βίας στη συνέχειά του και όχι μεμονωμένα σημεία και ενέργειες.

Τεχνικές και πρωτόκολλα βασισμένα σε αποδείξεις για την εξέταση

Λόγω της έλλειψης έρευνας, ελάχιστα είναι γνωστά για την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων τεχνικών και πρωτοκόλλων στις εξετάσεις με πιθανά παιδιά - θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Η δυναμική των εξετάσεων με τα θύματα εμπορίας ανθρώπων μπορεί να διαφέρει σημαντικά από άλλες δικανικές εξετάσεις και μπορεί να απαιτεί μια πιο προσεκτική προσέγγιση του σχεδιασμού και μια βαθύτερη κατανόηση του τρόπου προσαρμογής των διαφόρων μορφών και φάσεων των εξετάσεων. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα μιας συστηματικής ανασκόπησης της βιβλιογραφίας σχετικά με την εξέταση θυμάτων (όλων των ηλικιών) εμπορίας ανθρώπων δείχνουν ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη για ένα εξειδικευμένο πρωτόκολλο εξέτασης με επίκεντρο το θύμα²⁵.

Αρχές NICHD-R

Ως γενική σύσταση, οι εξεταστές παιδιών θα πρέπει να τηρούν τις αρχές του πρωτοκόλλου εξέτασης NICHD-R²⁶ ή παρόμοιων τεκμηριωμένων πρωτοκόλλων εξέτασης, όπως περιγράφονται για παράδειγμα στην πρόσφατη Λευκή Βίβλο για τη

²⁴ Goodey, 2004

²⁵ Hoogeystein & Taniguchi (υπό έκδοση).

²⁶ " U.S. National Institute of Child Health and Human Development"

Δικανική Εξέταση Παιδιών από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ψυχολογίας και Δικαίου²⁷. Μια περίληψη των φάσεων της εξέτασης βρίσκεται στο παράρτημα του παρόντος εγχειριδίου (Προσαρμογή της εξέτασης για παιδιά κατά τη διερεύνηση της εμπορίας παιδιών και σχετικών εγκλημάτων).

Εικόνα / πλαίσιο: Βασικές αρχές στις δικανικές εξετάσεις

- Χρησιμοποιήστε ανοιχτές προτάσεις που συνδυάζονται με συμπληρωματικές ερωτήσεις.
- Αποφύγετε να ερμηνεύετε το πώς μπορεί να αισθάνθηκε το παιδί ή τα συναισθήματά του απέναντι στον εικαζόμενο θύτη.
- Αποφύγετε να μαντέψετε σε τι μπορεί να έχει εστιάσει την προσοχή του το παιδί και τι "πρέπει" να θυμάται.
- Δείξτε ενσυναίσθηση μέσω ενεργητικής ακρόασης.

Αξιολόγηση μεθόδων εξέτασης με χρήση εξαναγκασμού

Μια σουηδική μελέτη²⁸ που ανέλυσε τις τεχνικές που χρησιμοποιεί η αστυνομία κατά τη διερεύνηση εικαζόμενων περιπτώσεων σεξουαλικής εμπορίας νεαρών κοριτσιών διαπίστωσε ότι οι εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές είναι άκρως επηρεαστικές και, με βάση τον τρόπο με τον οποίο απεικονίζονται, φαίνεται να έχουν τη μορφή ανάκρισης και όχι εξέτασης. Ίσως δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι εξετάσεις αυτές δεν ήταν επιτυχείς στην επίτευξη του πρωταρχικού στόχου των εξετάσεων που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές: την απόκτηση κρίσιμων πληροφοριών. Τα θύματα απέφευγαν κεντρικά θέματα όπως η πορνεία και οι σχέσεις τους με τους δράστες. Όσο πιο εξαναγκαστικές τεχνικές ανάκρισης χρησιμοποιούσε η αστυνομία, για παράδειγμα πιέζοντας τα θύματα να μιλήσουν, τόσο περισσότερο απέφευγαν οι ερωτώμενοι να απαντήσουν.

Προκλήσεις στον εντοπισμό της εμπορίας ανθρώπων

Ο εντοπισμός των θυμάτων εμπορίας παιδιών συχνά απαιτεί από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης να δει τη συνολική εικόνα και το πλαίσιο του παιδιού. Όπως αναφέρθηκε, ένας πιθανός παράγοντας που καθιστά αυτό το εγχείρημα πιο δύσκολο είναι η παράδοση που διέπει το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης να αναζητά μοναδικές, συγκεκριμένες ενέργειες αντί για ένα συνεχές φαινόμενο στην ολόενα επιδεινούμενη κατάσταση ενός ευάλωτου παιδιού²⁹. Για να αποκτήσουμε την "πλήρη εικόνα", πρέπει να αφιερώσουμε προσπάθεια και χρόνο για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης, τη διασφάλιση της ασφάλειας του παιδιού και της κατάστασης έξω από την αίθουσα της εξέτασης και την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το παιδί κατέληξε στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται.

Τα θύματα έχουν επίσης συχνά πολλαπλά τραύματα σημεία και μπορεί να απέχουν πολύ από την εικόνα του "τέλειου θύματος". Αυτό επιδεινώνεται όταν οι αρχές αποτυγχάνουν να

²⁷ Korkman et al., 2024

²⁸ Lindholm et al 2014; 2015

²⁹ "Δεν βλέπουμε το δάσος από τα δέντρα", όπως το διατύπωσε ένας αστυνομικός που ειδικεύεται στη διερεύνηση της εμπορίας ανηλίκων.

δουν τα παιδιά ως θύματα ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι ίδιοι οι γονείς τους ήταν οι δράστες. Σε μια φινλανδική υπόθεση από το 2021³⁰, ένα αγόρι ηλικίας 14-15 ετών κλήθηκε από τους γονείς του να βοηθήσει στη διακίνηση ναρκωτικών. Ήταν μοναχοπαίδι, ζούσε μόνος με τους γονείς του μετά τη μετακόμισή τους από άλλη χώρα και χωρίς άλλη κοινωνική στήριξη. Το αγόρι καταδικάστηκε για αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά από το περιφερειακό δικαστήριο. Με βάση την κατάθεσηπραγματογνώμονα, ωστόσο, αφέθηκε ελεύθερο στο εφετείο, καθώς κρίθηκε ότι δεν ήταν σε θέση να λάβει ανεξάρτητη απόφαση σχετικά με τη συμμετοχή του στις εγκληματικές δραστηριότητες, αφού εξαρτιόταν από τους γονείς του.

Η περίπτωση αυτή είναι κάπως συγκρίσιμη με την κατάσταση των παιδιών που στρατολογούνται σε εγκληματικές συμμορίες ή απαγάγονται και χρησιμοποιούνται ως παιδιά-στρατιώτες. Η απλή εξέταση της ηλικίας του παιδιού (εάν έχει ξεπεράσει την ηλικία της ποινικής ευθύνης) και των διερευνώμενων πράξεων μπορεί να οδηγήσει στη δικαστικά λογική απόφαση της ποινικής δίωξης του παιδιού, ενώ η κατανόηση της ανάπτυξης και της ψυχολογικής κατάστασης του παιδιού, της σχέσης με τον/τους δράστη/ες και των πιθανών στοιχείων ψυχολογικού εξαναγκασμού και ελέγχου μπορεί να οδηγήσει στο να θεωρηθεί το παιδί θύμα.

Η εξέταση των υπόπτων σαν να πρόκειται για θύματα μπορεί να βελτιώσει την αναγνώριση

Οι νεαροί ύποπτοι θα πρέπει να ακούγονται με ευαισθησία και να τους δίνεται η δυνατότητα να μοιράζονται τις εμπειρίες τους σε ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και σεβασμού. Με αυτόν τον τρόπο, οι αρχές έχουν περισσότερες πιθανότητες να εντοπίσουν και θύματα που παραδοσιακά μπορεί να είχαν εντοπιστεί μόνο ως δράστες.

Ομοίως, οι συζητήσεις με τους υπόπτους σε κλίμα σεβασμού και οι ανοιχτές ερωτήσεις είναι πιθανότερο να οδηγήσουν σε αληθείς και όχι ψευδείς ομολογίες. Υπάρχουν κάποιες έρευνες σχετικά με τις αποτελεσματικές μεθόδους εξέτασης για ενήλικες υπόπτους, αλλά σχεδόν καθόλου για νεαρούς υπόπτους. Για τις γενικές αρχές που πρέπει να ακολουθούνται σχεδόν σε όλους τους τύπους εξετάσεων που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές, βλέπε τις Αρχές Méndez για την αποτελεσματική εξέταση³¹, οι οποίες εγκρίθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη.

Γιατί πολλά θύματα διστάζουν να πουν τι έχει συμβεί

Η επαφή με απρόθυμα, υπεκφεύγοντα και ενίοτε εχθρικά θύματα, η οποία είναι συνηθισμένη σε υποθέσεις που αφορούν την εμπορία ανθρώπων, θέτει ιδιαίτερες απαιτήσεις στον υπεύθυνο της εξέτασης.

Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων γενικά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, μπορεί να είναι πολύ απρόθυμα να αποκαλύψουν το γεγονός για διάφορους λόγους, όπως σκεπτικισμός έναντι και κακές προηγούμενες εμπειρίες με τις αρχές, ιστορικό κακοποίησης και παραμέλησης, σύνδεση με τον δράστη ή/και εξάρτηση από αυτόν και

³⁰ Toivonen et al., 2022

³¹ [Mendes principles, 2021](#)

φόβος ότι τα πράγματα θα χειροτερέψουν με την αποκάλυψη³². Για παράδειγμα, έχει διαπιστωθεί ότι τα παιδιά-θύματα που έχουν πέσει θύματα εμπορίας για σεξουαλικούς σκοπούς έχουν συχνά ιστορικό κακομεταχείρισης και επανειλημμένων επαφών με τις κοινωνικές υπηρεσίες. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν αρνητικές εμπειρίες απομάκρυνσης από τους γονείς και τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες³³.

Πολλά θύματα έχουν ήδη υποστεί κακομεταχείριση πριν υποβληθούν σε εγκλήματα εμπορίας ανθρώπων.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαστικών γάμων, όπου εμπλέκονται μέλη της οικογένειας, συγγενείς, φίλοι, γνωστοί ή σύντροφοι, τα παιδιά μπορεί να είναι απρόθυμα να αποκαλύψουν τις εμπειρίες τους από φόβο για τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η αποκάλυψη σε κάποιο κοντινό τους πρόσωπο. Τα θύματα μπορεί να φοβούνται το στίγμα και την ντροπή για τους ίδιους, τις οικογένειές τους και τις κοινότητές τους, ενώ οι δράστες αντιμετωπίζουν μικρό κίνδυνο να διωχθούν ποινικά³⁴.

Σε περιπτώσεις όπου τα παιδιά παρασύρονται ή εξαναγκάζονται σε εγκληματικές δραστηριότητες, τα πολλαπλά τρωτά σημεία και η έλλειψη αξιόπιστης υποστήριξης από τους ενήλικες μπορεί να δημιουργήσουν το αίσθημα ότι δεν ανήκουν κάπου, το οποίο μπορούν να εκμεταλλευτούν οι δράστες για να δημιουργήσουν συναισθηματική εξάρτηση από αυτούς. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απροθυμία παροχής πληροφοριών σχετικά με το πλαίσιο στο οποίο κακοποιούνται, ιδίως εάν θεωρούνται "εγκληματίες" από το σύστημα δικαιοσύνης. Μπορεί, για σοβαρούς λόγους, να φοβούνται τις συνέπειες³⁵. Είναι επίσης πιθανό τα παιδιά να μην θεωρούν τους εαυτούς τους ευάλωτους ή θυματοποιημένους, αλλά να συμμετέχουν με προθυμία στις δραστηριότητες λόγω άλλων αναγκών που ικανοποιούνται από την ομάδα: ένταξη, θέση και ενδεχομένως χρηματικό κέρδος.

Επιπλέον, τα παιδιά μπορεί να νιώθουν ντροπή για τη δική τους εμπλοκή. Σε περίπτωση που το θύμα συμμετείχε ενεργά και συναινετικά στην κατάσταση από την αρχή, η αυτομομφή και η ντροπή μπορεί να οδηγήσουν σε απροθυμία να περιγράψει την κατάσταση στις αρχές³⁶.

Ένας άλλος παράγοντας που περιπλέκει την κατάσταση είναι ότι το θύμα μπορεί να κατανοήσει την κατάστασή του μετά από μήνες ή και περισσότερο μετά την εκδήλωση των γεγονότων. Η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων μπορεί τότε να είναι δύσκολη, ιδίως εάν το παιδί δεν προθυμοποιείται να προβεί σε αποκάλυψη.

Οι αρχές, από την άλλη πλευρά, μπορεί να δυσκολεύονται να κατανοήσουν τη μη ανταπόκριση των νεαρών θυμάτων και να ασκήσουν πίεση - η οποία μπορεί να αυξήσει

³² West, 2016 : <http://dx.doi.org/10.11114/ijsss.v4i5.1407> ; Lavoie et al., 2019

³³ Franchino-Olsen 2021- Somer and Szwarcberg 2001

³⁴ <https://www.uitgeverijparis.nl/nl/reader/204793/1001413551>

³⁵ Υπουργείο Εσωτερικών, 2010. Η έκθεση αυτή τονίζει επίσης την ανάγκη να εντοπιστούν οι πιθανοί κίνδυνοι που διατρέχει το παιδί αν προσπαθήσει να αφήσει πίσω του τις εγκληματικές δραστηριότητες.

³⁶ Goodey 2004

πραιτέρω την έλλειψη εμπιστοσύνης του θύματος στις αρχές³⁷. Όταν οι νεαροί έφηβοι συναντώνται στα σύνορα, οι αρχές μπορεί να απογοητευτούν από τη διστακτικότητά τους να μιλήσουν για την κατάστασή τους και να ασκήσουν ένα μάλλον έντονο και πιεστικό είδος ανάκρισης, το οποίο είναι πολύ πιθανό να εμποδίσει παρά να βοηθήσει το παιδί να περιγράψει την κατάστασή του.

Παράδειγμα: Διαδικτυακή σεξουαλική κακοποίηση

Οι περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης στο διαδίκτυο διαφέρουν από τις πιο παραδοσιακές μορφές καταγγελιών σεξουαλικής κακοποίησης, καθώς συχνά υπάρχουν αποδείξεις για την κακοποίηση. Αυτό συνεπάγεται μια εντελώς διαφορετική αφετηρία για έρευνα και εξέταση.

Οι έρευνες που ξεκινούν από τεκμηριωμένα βίντεο, φωτογραφίες και αρχεία καταγραφής συνομιλιών, όπου έχει προσδιοριστεί ότι το παιδί που θα συμμετέχει στην εξέταση είναι αυτό που είναι παρόν στο υλικό, έχουν αυτό που συχνά αποκαλείται "θεμελιωμένη αλήθεια". Σε τέτοιες περιπτώσεις, το ερώτημα δεν είναι επομένως αν το παιδί έχει κακοποιηθεί. Το αντικείμενο της έρευνας είναι η συλλογή περαιτέρω πληροφοριών σχετικά με την κακοποίηση, για παράδειγμα, για άλλα εμπλεκόμενα πρόσωπα, συναντήσεις που δεν έχουν καταγραφεί κ.λπ. Υπάρχει επομένως ανάγκη να τροποποιηθούν ανάλογα οι στρατηγικές της εξέτασης.

Τα εμπλεκόμενα παιδιά μπορεί στην πραγματικότητα να μην αντιλαμβάνονται ή να μην θεωρούν ότι έχουν πέσει θύματα κακοποίησης. Πολλές φορές, ο δράστης μπορεί να προσποιείται ότι είναι παιδί ή συνομήλικος και το παιδί μπορεί να αισθάνεται ότι έχει σχέση με τον δράστη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ανακάλυψη του υλικού γίνεται με τέτοια καθυστέρηση που τα παιδιά μπορεί να δυσκολεύονται να θυμηθούν τις καταστάσεις, ιδίως σε λιγότερο σοβαρές περιπτώσεις.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουν οι υπεύθυνοι εξετάσεων ότι σε αντίθεση με την κοινή υπόθεση ότι η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών στο διαδίκτυο θα έχει λιγότερο σοβαρές συνέπειες για το παιδί σε σύγκριση με τα αδικήματα εκτός διαδικτύου, οι έρευνες δείχνουν ότι οι συνέπειες μπορεί να είναι εξίσου σοβαρές ή και χειρότερες, με τα παιδιά-θύματα να φέρουν το πρόσθετο βάρος της γνώσης ότι σεξουαλικές εικόνες ή βίντεο με αυτά κυκλοφορούν στο διαδίκτυο³⁸.

Έχουν επίσης διατυπωθεί ανησυχίες ότι η διαδικασία της ποινικής δικαιοσύνης μπορεί μερικές φορές να είναι πιο επιβλαβής για τα παιδιά-θύματα από ό,τι τα γεγονότα που διερευνώνται. Υπάρχουν δύο σημαντικές ηθικές εκτιμήσεις σε αυτό το πλαίσιο. Πρώτον, εάν υπάρχουν επαρκή στοιχεία σχετικά με την κακοποίηση, που δείχνουν σαφώς ότι ένα συγκεκριμένο παιδί υπήρξε θύμα, η μαρτυρία του παιδιού δεν είναι απαραίτητη για την κατανόηση των γεγονότων. Έτσι, ενώ το παιδί μπορεί και πρέπει να έχει την ευκαιρία να ακουστεί κατά τη διάρκεια της έρευνας, δεν πρέπει να πιέζεται να μιλήσει για εμπειρίες για τις οποίες υπάρχουν άλλα στοιχεία. Δεύτερον, οι εξεταστές πρέπει να εξετάσουν τον τρόπο με τον οποίο θα ενημερώσουν ήπια το παιδί για πιθανό υλικό τους, καθώς μπορεί να προκαλέσει σοκ στα θύματα το γεγονός ότι οι εικόνες και τα βίντεό τους βρίσκονται

³⁷ Lavoie et al 2019

³⁸ Joleby et al

στις αρχές και θα τα δουν διάφοροι φορείς της ποινικής δικαιοσύνης, γεγονός που επιτείνεται δεδομένου ότι το υλικό είναι πιθανό να κυκλοφορεί στο διαδίκτυο. Επιπλέον, οι εξεταστές πρέπει να γνωρίζουν τις εφαρμογές και τα παιχνίδια που είναι δημοφιλή στα παιδιά, καθώς και ποια στοιχεία θα ήταν σχετικά με την υπόθεση. Όλα αυτά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό των εξετάσεων και τη διατύπωση των ερωτήσεων της εξέτασης.

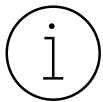
Για τους προαναφερθέντες λόγους, προτάθηκε μια προσαρμογή της εξέτασης ειδικά για τις έρευνες σεξουαλικών εγκλημάτων στο διαδίκτυο, η οποία επί του παρόντος βρίσκεται σε περίοδο δοκιμασίας στην πράξη³⁹.

Βλέπε επίσης το [παράδειγμα περίπτωσης](#) στο παράρτημα: Προσαρμογή της εξέτασης με παιδιά κατά τη διερεύνηση της εμπορίας παιδιών και συναφών εγκλημάτων.

Προετοιμασία της εξέτασης με στόχο την αντιμετώπιση της απροθυμίας

Συνιστάται στις αρχές να συνεργάζονται με οργανώσεις υποστήριξης των θυμάτων, καθώς η συνεργασία αυτή μπορεί να ενισχύσει τις δυνατότητες δημιουργίας μιας σχέσης εμπιστοσύνης⁴⁰. Συνιστάται στους εξεταστές να ξεκινήσουν με την επισκόπηση του ιστορικού των θυμάτων καθώς και των εμπειριών τους, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, και να εξετάσουν πώς αυτές οι εμπειρίες μπορεί να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά είναι πιθανό να συμπεριφέρονται και να συμμετέχουν στη συνεργασία με τις αρχές, όπως οι αρχές επιβολής του νόμου.

Εναλλακτικές υποθέσεις όταν δεν υπάρχουν απόλυτες αποδείξεις

Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχουν απόλυτες αποδείξεις (που συχνά αναφέρονται στη βιβλιογραφία ως θεμελιωμένη αλήθεια) ότι το παιδί έχει πέσει θύμα, η μη περιγραφή των γεγονότων μπορεί να μην οφείλεται πάντα σε απροθυμία - υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι ισχυρισμοί βασίζονται σε παρεξήγηση ή ψευδείς κατηγορίες. Θα πρέπει να διατυπώνονται εναλλακτικές υποθέσεις με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες και να διερευνώνται τόσο στο πλαίσιο της εξέτασης όσο και της έρευνας.

Επίσης, σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν ενδείξεις για εγκληματικές πράξεις που διαπράχθηκαν σε βάρος ενός παιδιού, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι μπορεί να υπάρχουν πολλά πράγματα που είναι ακόμη άγνωστα στον ανακριτή. Εάν ληφθούν υπόψη εναλλακτικές εξηγήσεις σχετικά με τα εικαζόμενα αδικήματα και αν διατηρηθεί ευρύτητα διερευνητικής σκέψης υπό το πρίσμα ότι οι υπάρχουσες πληροφορίες μπορεί να είναι ελλιπείς ή παραπλανητικές, μειώνεται ο κίνδυνος προκατάληψης επιβεβαίωσης.

³⁹ Korkman et al., 2022. Μια ξεχωριστή καθοδήγηση βρίσκεται σε εξέλιξη για τις εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές στο πλαίσιο των διαδικτυακών σεξουαλικών εγκλημάτων και θα κυκλοφορήσει από το δίκτυο Barnahus μέχρι το 2024.

⁴⁰ Lavoie et al 2019; Turkel & Tiapula, 2008

Αυτό είναι σημαντικό, καθώς η προκατάληψη επιβεβαίωσης που έχει ο ανακριτής μπορεί να οδηγήσει σε στρεβλή απονομή δικαιοσύνης⁴¹.

Ψυχολογικός έλεγχος και εξαναγκασμός στο πλαίσιο της εμπορίας ανθρώπων

Ο ψυχολογικός εξαναγκασμός συνεπάγεται ελεγκτική συμπεριφορά που αποσκοπεί στο να καταστήσει ένα άτομο εξαρτημένο ή υποταγμένο σε ένα άλλο άτομο ή άλλα άτομα μέσω διάφορων συμπεριφορών. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν τη λειτουργική απομόνωσή του από υποστηρικτικά πρόσωπα, τη στέρηση καθημερινών αναγκών και την άσκηση ψυχολογικής και ενίοτε άλλης μορφής βίας. Η σωματική βία μπορεί να μην είναι απαραίτητη για την απόκτηση ελέγχου επί των θυμάτων· οι απειλές και η δημιουργία μιας απειλητικής ατμόσφαιρας ("αλλιώς θα") αναφέρονται επίσης ως αποτελεσματικές για να κάνουν το θύμα να υποκύψει στη θέληση του δράστη. Όταν η άσκηση ψυχολογικού εξαναγκασμού επιτυγχάνεται, είναι πιθανό να οδηγήσει σε μια κατάσταση στην οποία το θύμα μπορεί να γίνεται όλο και πιο αβοήθητο και να χάνει τη δυνατότητα αυτενέργειας του.

Απομόνωση

Η απομόνωση του θύματος (λειτουργική απομόνωση) είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για να συνδεθεί το θύμα με τον διακινητή- όταν περιορίζεται η δυνατότητα άλλων επαφών, κάθε επαφή μπορεί να είναι καλύτερη από το τίποτα. Ειδικότερα, τα θύματα από άλλες χώρες μπορεί να απομονωθούν με τον δράστη, και αν ο δράστης (για παράδειγμα, σε περιπτώσεις εργασιακής εκμετάλλευσης ή σεξουαλικής εμπορίας) είναι το μόνο πρόσωπο με το οποίο το θύμα μπορεί να επικοινωνήσει λόγω πολιτιστικών και γλωσσικών εμποδίων, το θύμα θα βασίζεται στον δράστη στην καθημερινή του ζωή. Καθώς τότε ο δράστης μπορεί να είναι το μόνο πρόσωπο μέσω του οποίου το θύμα μπορεί να λάβει πληροφορίες για την κοινωνία που το περιβάλλει, έχει τεράστια δύναμη στον τρόπο με τον οποίο τα θύματα αντιλαμβάνονται τις αρχές, την αξιοπιστία της αστυνομίας, τα δικαιώματα των εργαζομένων, τον τρόπο με τον οποίο οι αρχές βλέπουν τις γυναίκες που εκδίδονται και την αξιοπιστία των γυναικών ή των θυμάτων εγκληματικότητας γενικότερα. Η δύναμη αυτού του ελέγχου αποτυπώνεται καλά στα λόγια ενός θύματος:⁴²

"Ο τρόπος με τον οποίο μπορώ να το εξηγήσω είναι, ξέρετε, αν βγάξετε το σκύλο σας βόλτα με το λουρί κάθε μέρα. Μετά βγάξετε τον σκύλο έξω και βγάξετε το λουρί. Δεν τρέχει [ο σκύλος] και δεν αγριεύει. Γυρίζει και σας κοιτάζει και λέει, "Λοιπόν, τι κάνουμε τώρα;". Φοβόμασταν πραγματικά τον έξω κόσμο. Αυτός [ο δράστης] είχε βάλει στο μυαλό μας ότι οι άνθρωποι δεν μας συμπαθούσαν, ότι οι άνθρωποι δεν θα μας άκουγαν".

Τα παιδιά μπορεί επίσης να μην επιτρέπεται να έρχονται σε επαφή με μέλη της οικογένειας στο σπίτι ή η επαφή τους μπορεί να γίνεται υπό αυστηρή επίβλεψη. Η διατήρηση του πλήρους ελέγχου της κοινωνικής κατάστασης του θύματος μπορεί επίσης να συνεπάγεται τη μείωση όλων των δυνατοτήτων ανεξάρτητης επικοινωνίας με άλλα

⁴¹ Korkman et al., 2024

⁴² Απόσπασμα από. Wydall & Zerk, 2021.

πρόσωπα, μέσω, για παράδειγμα, της φύλαξης του τηλεφώνου του θύματος, της παρεμπόδισης της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ή άλλων ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας, της μεταφοράς του από και προς το σχολείο και άλλες εγκαταστάσεις, ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν κοινωνικοποιείται, και του περιορισμού της οικονομικής του ανεξαρτησίας.

Παράδειγμα: Εξαναγκαστικός γάμος

Οι εξαναγκαστικοί γάμοι αποτελούν πρόκληση για τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης, καθώς συνήθως συμβαίνουν στο πλαίσιο πολιτισμικών παραδόσεων και των λεγόμενων συστημάτων τιμής και μπορεί να απαιτούν δεξιότητες που συνήθως δεν αποτελούν μέρος της εθνικής αστυνομικής εκπαίδευσης⁴³. Τα παιδιά-θύματα αναγκαστικών γάμων τείνουν να είναι νεαρά άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο, κυρίως κορίτσια, τα οποία στέλνονται στη χώρα καταγωγής τους για να παντρευτούν. Οι περιπτώσεις περιλαμβάνουν επίσης ζευγάρια με αλλοδαπό υπόβαθρο (συνήθως αιτούντες άσυλο) που έχουν παντρευτεί αλλού πριν από την είσοδό τους στη χώρα, καθώς και άνδρες με αλλοδαπό υπόβαθρο που παντρεύονται ανήλικη σύζυγο από τη χώρα καταγωγής τους, με το γάμο να πραγματοποιείται στη χώρα καταγωγής τους ή στον σημερινό τόπο διαμονής τους⁴⁴.

Θετικές αλληλεπιδράσεις

Ο ψυχολογικός έλεγχος μπορεί επίσης να λάβει τη μορφή "θετικών" αλληλεπιδράσεων⁴⁵. Οι περιπτώσεις μπορεί να ξεκινούν με τον δράστη να προσποιείται ότι είναι σύντροφος / φίλος / πρότυπο / πατρική φιγούρα και ένα προϋπάρχον τρωτό σημείο, όπως η έλλειψη εμπιστων σχέσεων, καθιστά τα θύματα ιδιαίτερα ευάλωτα σε αυτό. Η θετική αλληλεπίδραση μπορεί να δημιουργήσει μια αίσθηση αλληλεγγύης μεταξύ του παιδιού και του δράστη. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι οι άνθρωποι αντιπαθούν και φοβούνται το άγνωστο και αισθάνονται πιο ασφαλείς σε ένα περιβάλλον ή με πρόσωπα που τους είναι οικεία - ακόμη και όταν αυτά μπορεί αντικειμενικά να είναι σαφώς επιζήμια για το παιδί. Το άγνωστο μπορεί να είναι πιο τρομακτικό από τον διάβολο που είναι γνωστός. Ο δράστης μπορεί να εναλλάσσει θετικές και αρνητικές αλληλεπιδράσεις, μια στρατηγική που μπορεί στην πραγματικότητα να είναι ακόμη πιο αποτελεσματική από τη χρήση καθαρά αρνητικών τρόπων ελέγχου του θύματος (απειλές και βία, για παράδειγμα). Τα θύματα μπορεί να προσκολλώνται στη θετική αλληλεπίδραση και να την επιδιώκουν, κατηγορώντας τον εαυτό τους για τη συμπεριφορά που οδηγεί σε αρνητικές αντιδράσεις του δράστη, όπως κάνουν μερικές φορές τα παιδιά που μεγαλώνουν με γονείς που ασκούν κακοποίηση.

Δεσμός διαμέσου του τραύματος

Όπως προαναφέρθηκε, τα άτομα με ευάλωτο ιστορικό και έλλειψη υγιεινών σχέσεων κινδυνεύουν ιδιαίτερα να θυματοποιηθούν. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι είναι πιο

⁴³ Miles-Johnson & Courtenay, 2021.

⁴⁴ Kervinen & Ollus, 2019.

⁴⁵ Bassil, 2019

πιθανό να συνδεθούν με τους δράστες μέσω αυτού που ονομάζεται "δεσμός διαμέσου του τραύματος" (*trauma bonding*). Αυτό συνεπάγεται έναν συναισθηματικό δεσμό όπου το θύμα συνδέεται με τον δράστη, επαναλαμβάνοντας συχνά το ιστορικό της κακοποίησης. Τα χαρακτηριστικά του τραυματικού δεσμού περιλαμβάνουν⁴⁶ μια ανισορροπία δύναμης, ο δράστης χρησιμοποιεί εναλλακτικά θετικές και αρνητικές αλληλεπιδράσεις, ευγνωμοσύνη από την πλευρά του θύματος για τη θετική αλληλεπίδραση και αυτομομφή για την αρνητική και το θύμα υιοθετεί την οπτική γωνία του δράστη. Αυτός ο συναισθηματικός δεσμός μεταξύ του θύματος και του δράστη μπορεί να δεσμεύσει το θύμα με τον δράστη πιο αποτελεσματικά από ό,τι οι απειλές και η βία.

Εξαναγκασμός

Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ο αντίκτυπος⁴⁷ του εξαναγκαστικού ελέγχου. Η εμπορία ανθρώπων συνήθως συνεπάγεται τη χρήση απειλής, βίας ή άλλων μέσων εξαναγκασμού, καθώς και απαγωγή, εξαπάτηση και απάτη, ή τη χρήση θέσης ισχύος έναντι παιδιών που συχνά βρίσκονται σε ευάλωτη θέση. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει μέτρα όπως πληρωμές ή οφέλη σε αντάλλαγμα για υπηρεσίες. Όταν χρησιμοποιείται οποιοδήποτε από αυτά τα μέσα, το ζήτημα της "συναίνεσης", για παράδειγμα για την σεξουαλική εργασία ή την εργασία σε παράτυπες συνθήκες, είναι άσχετο⁴⁸. Τα προηγούμενα τρωτά σημεία και οι καταχρηστικές εμπειρίες είναι κοινά μεταξύ αυτών των θυμάτων.

Παράδειγμα: Εκμετάλλευση σε εγκληματικές δραστηριότητες

Τα παιδιά και οι νέοι που παρασύρονται ή εξαναγκάζονται σε εγκληματικές δραστηριότητες βρίσκονται συχνά σε ιδιαίτερα ευάλωτη θέση. Οι δράστες μπορεί να εκμεταλλεύονται το αίσθημα του μη ανήκειν και την έλλειψη αξιόπιστης υποστήριξης από ενήλικες που αντιμετωπίζουν πολλά παιδιά σε ευάλωτες καταστάσεις. Τα παιδιά αυτά μπορεί να δημιουργήσουν συναισθηματική εξάρτηση από αυτούς που τα στρατολόγησαν και από το εκμεταλλευτικό και επιβλαβές περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Εάν οι φορείς της ποινικής δικαιοσύνης αντιλαμβάνονται και αντιμετωπίζουν τους νέους αυτούς ως εγκληματίες, είναι εξαιρετικά απίθανο αυτοί να είναι ειλικρινείς απέναντί τους και να δώσουν λεπτομέρειες σχετικά με το πλαίσιο στο οποίο κακοποιούνται - μπορεί, για σοβαρούς λόγους, να φοβούνται τις συνέπειες⁴⁹.

⁴⁶ Casassa et al, 2022

⁴⁷ Αν και ο εξαναγκασμός μπορεί να έχει αντίκτυπο στα θύματα και στην εξέταση κατά τη διάρκεια της έρευνας, σε περιπτώσεις εμπορίας παιδιών δεν χρειάζεται να αποδειχθεί ο εξαναγκασμός σύμφωνα με το άρθρο 3 τμήμα γ της Σύμβασης του ΟΗΕ για την εμπορία ανθρώπων.

Πρωτόκολλο. Ομοίως, η συγκατάθεση δεν είναι επίσης σχετική για υποθέσεις που αφορούν παιδιά.

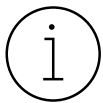
⁴⁸ UNODC, 2014.

⁴⁹ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/189392/DCSF-00064-2010.pdf.pdf. Η έκθεση αυτή υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη να εντοπιστούν οι πιθανοί κίνδυνοι που διατρέχει το παιδί αν προσπαθήσει να εγκαταλείψει τις εγκληματικές δραστηριότητες.

Το οργανωμένο έγκλημα λειτουργεί επίσης με βάση αυτές τις προϋποθέσεις: δίνοντας σε πιθανά νέα μέλη κίνητρα για να ενταχθούν και στη συνέχεια, όταν ίσως θελήσουν να εγκαταλείψουν τον εγκληματικό τρόπο ζωής, καθιστώντας πολύ δύσκολη την αποχώρησή τους μέσω απειλών και εξαναγκασμού.

Ο εντοπισμός των νέων που εξαναγκάζονται ή χειραγωγούνται σε εγκληματικότητα απαιτεί επίσης από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης να δει τη συνολική εικόνα και το πλαίσιο του παιδιού.

Το παράδειγμα αυτό δεν αφορά μόνο τον εξαναγκασμό, αλλά και την ανάπτυξη τραύματος και τις θετικές αλληλεπιδράσεις.

Προσαρμογή της εξέτασης ώστε να ληφθεί υπόψη ο ψυχολογικός και εξαναγκαστικός έλεγχος⁵⁰

Τα θύματα μπορεί να μην αντιλαμβάνονται ότι ελέγχονται από τους δράστες (για παράδειγμα ενήλικους αρχηγούς συμμοριών ή ερωτικούς συντρόφους) και μπορεί να αισθάνονται πολύ περισσότερο σύμμαχοι με τους δράστες παρά με τις αρχές. Το να ρωτάτε απλώς αν τους "ανάγκασαν" να κάνουν πράγματα ή αν αισθάνονται ότι "η ελευθερία τους έχει περιοριστεί" ή αν "θα μπορούσαν να είχαν φύγει από την πόρτα" δεν είναι απαραίτητα αποτελεσματική στρατηγική.

Αντίθετα, για να μεγιστοποιηθούν οι δυνατότητες των θυμάτων να δώσουν πληροφορίες που θα επιτρέψουν στους εξεταστές να αξιολογήσουν την πιθανή ύπαρξη ψυχολογικού εξαναγκασμού ή άλλων μορφών ελεγκτικής συμπεριφοράς, συνιστάται στους εξεταστές να διενεργούν εξετάσεις ανοικτού τύπου, μεγιστοποιώντας έτσι τον όγκο των πληροφοριών που παρέχουν οι εξεταζόμενοι. Αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα ζητώντας τους να περιγράψουν την κατάστασή τους όσο το δυνατόν πληρέστερα.

Οι εξεταστές θα πρέπει να προσπαθούν να ανακτήσουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για την καθημερινή ζωή, συμπεριλαμβανομένης μιας τυπικής ημέρας. Η αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με την καθημερινή ρουτίνα είναι ζωτικής σημασίας σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις όπου υπάρχει υποψία βίας ή κακοποίησης σε στενές σχέσεις ή σε καθημερινά κοινωνικά περιβάλλοντα, όπως η εργασία.

Επιπλέον, συνιστάται στους εξεταστές να εστιάζουν σε θέματα όπως οι φίλοι και η κοινωνική ζωή. Το παιδί συναντάει συνομηλικούς; Επιτρέπεται να συναναστρέφεται ελεύθερα με όποιον επιλέγει; Πώς έρχονται σε επαφή με αυτά τα άτομα; Εάν το παιδί έχει χωριστεί από την οικογένειά του, έρχεται σε επαφή μαζί της και αν ναι, πώς; Εάν το παιδί βγαίνει έξω, ποιος γνωρίζει πού βρίσκεται και πώς το γνωρίζει;

Έχει το παιδί πρόσβαση σε δικό του τηλέφωνο, και αν ναι, έχει και κάποιος άλλος πρόσβαση σε αυτό το τηλέφωνο; Γνωρίζει ότι κάποιος θα το παρακολουθεί μέσω GPS μέσω του τηλεφώνου ή άλλων συσκευών; Τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο; Άλλες πτυχές που πρέπει να διερευνηθούν είναι η χρήση από το παιδί (κατά περίπτωση) τραπεζικών/πιστωτικών καρτών, χρημάτων και πιθανών μισθών ή άλλων πληρωμών.

⁵⁰ Οι προτάσεις αυτές συνδυάστηκαν με βάση τις προαναφερθείσες έρευνες, ιδίως την έρευνα Cordisco-Steele 2019 και τα εσωτερικά έγγραφα της φινλανδικής αστυνομίας που ειδικεύεται στη διερεύνηση της εμπορίας ανθρώπων.

Το παιδί θα μπορούσε επίσης να ερωτηθεί για τα πράγματα που επιτρέπεται και δεν επιτρέπεται να κάνει, καθώς και για τις συνέπειες των παραβάσεων ("Τι θα συνέβαινε αν..."). Επίσης, το παιδί μπορεί να ερωτηθεί τι κάνει αν χρειαστεί να πάρει ή να αγοράσει κάτι.

Η διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης του παιδιού είναι ζωτικής σημασίας: Πώς, πού και με ποιον ζει, κοιμάται, τρώει, πλένεται κ.λπ. Πού πηγαίνουν αν βγαίνουν έξω από το σπίτι; Πού ζούσαν πριν - γιατί μετακόμισαν; Το παιδί μπορεί επίσης να ερωτηθεί για το πού μεγάλωσε.

Επιπλέον, η διερεύνηση των σχέσεων του παιδιού είναι πιθανό να είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση της κοινωνικής του κατάστασης και της πιθανής εξάρτησής του από τον ύποπτο. Συνεπώς, ο εξεταστής μπορεί να ρωτήσει για τον ύποπτο / τους φίλους / την οικογένεια (ανάλογα με την περίπτωση) και ανάλογα με την ηλικία τους, για τη σχέση, τι κάνουν, τι τους αρέσει ή δεν τους αρέσει σε αυτούς, κ.λπ.

Είναι επίσης σημαντικό να ρωτήσετε σχετικά με τα πρόσωπα εμπιστοσύνης: "Υπάρχει κάποιος που μπορείτε να εμπιστευτείτε;" / "αν υπάρχουν προβλήματα, σε ποιον το λέτε;". Τα πρόσωπα αυτά μπορεί να είναι πηγές πληροφόρησης και, αν πράγματι δεν είναι μεταξύ των υπόπτων, πιθανοί πάροχοι υποστήριξης στη συνέχεια. Η δημιουργία υγιών σχέσεων αποτελεί σημαντικό προστατευτικό παράγοντα από μελλοντική κακοποίηση και μελλοντικές σχέσεις τραυματικού δεσμού.⁵¹

Αφιερώνετε χρόνο για να εξασφαλίσετε την ασφάλεια και να δημιουργήσετε μια σχέση εμπιστοσύνης

Για να εξεταστεί το συνεχές μιας κλιμακούμενης κατάστασης ενός ευάλωτου παιδιού, αντί να αναζητούνται απλώς μοναδικές, συγκεκριμένες πράξεις, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η ασφάλεια του παιδιού και της κατάστασης εκτός της αίθουσας εξέτασης, να δημιουργηθεί σχέση εμπιστοσύνης και να κατανοηθεί πώς το παιδί κατέληξε στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται.

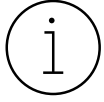
Η διασφάλιση της ασφάλειας και της προστασίας του παιδιού και της κατάστασης εκτός της αίθουσας εξέτασης μπορεί να απαιτεί ειδικές προσπάθειες, πληροφορίες, πόρους, στενή συνεργασία με τους φορείς υποστήριξης των θυμάτων ή/και τις κοινωνικές υπηρεσίες και χρόνο.

Ανεξάρτητα από την ηλικία του εξεταζόμενου ή το πλαίσιο της εξέτασης, η ουσιαστική σχέση εμπιστοσύνης ενισχύει την επικοινωνία και βοηθά τα παιδιά να αντιμετωπίσουν το άγχος και τα αρνητικά συναισθήματα. Αυτό έχει αναγνωριστεί δεόντως στη βιβλιογραφία σχετικά με τις δικανικές εξετάσεις παιδιών (και ενηλίκων) και στην έρευνα σχετικά με τις επιδράσεις της κοινωνικής υποστήριξης.

Η απόκτηση πληροφοριών σχετικά με το συνολικό πλαίσιο του παιδιού, που ενδεχομένως περιλαμβάνει τη μετατροπή μιας αρχικά θετικής σχέσης σε εξαναγκαστική, είναι πιθανό να απαιτήσει περισσότερο χρόνο από ό,τι η διερεύνηση σπάνιων ή μεμονωμένων εμπειριών, ιδίως αν η εμπειρία του παιδιού το έχει καταστήσει απρόθυμο απέναντι στους ενήλικες γενικά και στα πρόσωπα εξουσίας. Μπορεί να χρειαστούν

⁵¹ Casassa et al., 2022

πολλαπλές εξετάσεις για την ολοκλήρωση μίας έρευνας σχετικής με την εμπορία ανθρώπων, και σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να χρειαστεί εκτεταμένος χρόνος για την ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης και την εξασφάλιση μιας ατμόσφαιρας στην οποία το παιδί θα αισθάνεται αρκετά άνετα ώστε να μιλήσει για τις εμπειρίες του.

Πολιτισμικά ευαίσθητες στρατηγικές για τη δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης

Ενώ η έρευνα είναι αρκετά σαφής σχετικά με τη σημασία της δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης (με όλους τους εξεταζόμενους όλων των ηλικιών, συμπεριλαμβανομένων των υπόπτων), οι καλύτερες στρατηγικές για να επιτευχθεί αυτό δεν είναι τόσο εύκολο να προσδιοριστούν. Η έρευνα σχετικά με τις διαφορές που σχετίζονται με την κουλτούρα στην κοινωνική επικοινωνία είναι ακόμη περιορισμένη. Οι γνωστικές στρατηγικές εξέτασης με την υποβολή ανοικτών ερωτήσεων και την αποφυγή των καθοδηγητικών είναι πιθανό να είναι παρόμοιες ανεξάρτητα από τη γλώσσα ή το πολιτισμικό υπόβαθρο, αλλά οι κοινωνικές στρατηγικές για την δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης και την υποστήριξη του παιδιού είναι πιθανό να είναι περισσότερο συνδεδεμένες με την εκάστοτε κουλτούρα. Στρατηγικές που μπορεί να αποδίδουν στις ΗΠΑ, όπως για παράδειγμα, η επανειλημμένη χρήση του ονόματος του παιδιού, το να ζητείται από το παιδί να έχει βλεμματική επαφή και η εκδήλωση έντονου ενδιαφέροντος για το παιδί μέσω δηλώσεων όπως "Θέλω πραγματικά να σε γνωρίσω καλύτερα", μπορεί να φαίνονται παρεμβατικές ή αγενείς σε άλλους πολιτισμούς.

Πριν συναντήσουν τα πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων, οι εξεταστές θα πρέπει επομένως να αφιερώνουν χρόνο για να σχεδιάσουν και να προετοιμάσουν διεξοδικά την εξέταση, συμπεριλαμβανομένης της εξοικείωσής τους με το ιστορικό, το πλαίσιο και τις εμπειρίες των θυμάτων, καθώς αυτά έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο τα πιθανά θύματα είναι πιθανό να συμπεριφερθούν στην εξέταση.

Συνεργασία με διερμηνείς

Ο ρόλος του διερμηνέα

Η χρήση διερμηνέων στις εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές έχει μέχρι στιγμής παραμεληθεί από τους ερευνητές. Οι ερευνητικές εκθέσεις και τα σχόλια των ανακριτών εξεταστών, των διερμηνέων και των φορέων της ποινικής δικαιοσύνης διαπιστώνουν σταθερά ότι η διερμηνεία στις εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές αποτελεί πρόκληση. Ο τίτλος μιας σουηδικής μελέτης που εξετάζει την ποιότητα των εξετάσεων που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές παιδιών με τη βοήθεια διερμηνέα μέσω της ανάλυσης των εμπειριών ανακριτών εξεταστών το θέτει ευθέως: "Δεν λειτουργεί καθόλου, αυτή είναι η εμπειρία μου"⁵².

Η εμπειρία δείχνει ότι οι διερμηνείς μπορεί να αποφεύγουν την απευθείας μετάφραση. Μπορεί να το κάνουν αυτό για να είναι διακριτικοί προς τους εξεταζόμενους ή τους εξεταστές ή μπορεί να προσπαθούν να βοηθήσουν το παιδί χρησιμοποιώντας ευκολότερες ερωτήσεις. Μπορεί επίσης να οφείλεται σε λέξεις ή φράσεις που είναι δύσκολο να μεταφραστούν με ακριβή τρόπο. Μια τέτοια προσέγγιση από τον διερμηνέα ενέχει τον κίνδυνο να χρησιμοποιήσει γλώσσα που επηρεάζει το παιδί και άλλες τεχνικές εξέτασης που μπορεί να απαξιώσουν τη μαρτυρία του παιδιού.

Οι εξετάσεις με τη βοήθεια διερμηνέα έχουν μερικές φορές περιγραφεί ως "χορός τριών ατόμων". Ενώ είναι σχετικά εύκολο για δύο άτομα που χορεύουν να συντονίζουν τις κινήσεις τους και να ανταποκρίνονται στις κινήσεις του παρτενέρ, σε έναν χορό που περιλαμβάνει τρία άτομα, ο συγχρονισμός είναι πιο περίπλοκος και μπορεί να απαιτεί περισσότερη προετοιμασία και εξάσκηση.

Πολιτιστικά ευαίσθητη γλώσσα

Η ορολογία σχετικά με τη σεξουαλικότητα, τα ζητήματα φύλου και τη βία είναι πολιτισμικά ευαίσθητη και μπορεί να διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ (ακόμη και εντός) των πολιτισμών. Οι όροι μπορεί να έχουν διαφορετικές σημασίες και είναι εύκολο να χαθούν στη μετάφραση.

Πολλές γλώσσες χρησιμοποιούν ευφημισμούς για να αποφύγουν να μιλήσουν πολύ ωμά για τη σεξουαλικότητα. Για παράδειγμα, δεν είναι άμεσα διαθέσιμος σε όλες τις γλώσσες ένας όρος για τη "σεξουαλική κακοποίηση παιδιών". Παρεμποδίζοντας περαιτέρω τις δυνατότητες του παιδιού να εξηγήσει τις εμπειρίες σεξουαλικής κακοποίησης, λίγες γλώσσες φαίνεται να έχουν φιλικές προς το παιδί και ακριβείς λέξεις για τα (ιδίως γυναικεία) γεννητικά όργανα.

Ο τρόπος με τον οποίο αναφερόμαστε στα πρόσωπα διαφέρει επίσης μεταξύ των γλωσσών, και ενώ ορισμένες γλώσσες μπορούν να αναφέρονται σε πρόσωπα ακόμη και χωρίς να υποθέτουν το φύλο, ορισμένες γλώσσες χρησιμοποιούν αντωνυμίες που αναφέρονται επίσης στην ηλικία ή τη θέση.

⁵² Ernberg et al., 2022

Επιπλέον, η διατύπωση ανοικτών ή ουδέτερων ερωτήσεων μπορεί να είναι ευκολότερη σε ορισμένες γλώσσες από ό,τι σε άλλες, και, για παράδειγμα, στις νοηματικές γλώσσες, οι διερμηνείς μπορεί να δυσκολεύονται να διατυπώσουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου.

*Απόσπασμα εξέτασης*⁵³

Ακολουθεί απομαγνητοφώνηση εξέτασης με γυναίκα θύμα εμπορίας ανθρώπων από τη Ρουμανία.

Αξιωματικός: Όταν λέτε ότι προσπάθησε να κάνετε σεξ, μπορείτε να εξηγήσετε τι εννοείτε με το "προσπάθησε";

Μετάφραση: Όταν λέτε ότι προσπάθησε να κάνετε σεξ, σε τι αναφέρεστε, τι λέτε;

Θύμα: Ενωώ ότι προσπαθούσα να τον κρατήσω όσο το δυνατόν πιο μακριά μου.

Μετάφραση: Προσπαθούσα να τον κρατήσω όσο το δυνατόν πιο μακριά από μένα

Αξιωματικός: Τον άγγιξε οποιαδήποτε στιγμή, έβαλε το χέρι της στο πέος του, ήταν ερεθισμένος, ήταν σε διέγερση...

Μετάφραση: Προσπαθήσατε κάποια στιγμή ή τον αγγίξατε ή ήταν διεγερμένος;

Θύμα: Ναι, ναι. Προσπάθησα να τον σπρώξω μακριά γιατί ήταν από πάνω μου και δεν είχα πια αέρα, ήταν πολύ χοντρός, πολύ μεγάλος

Μετάφραση: Προσπαθούσα να τον σπρώξω μακριά γιατί ήταν από πάνω μου και δεν μπορούσα να αναπνεύσω σωστά ήταν επίσης πολύ μεγάλος

Όπως φαίνεται σε αυτή την ανταλλαγή, ο διερμηνέας κάνει ό,τι μπορεί για να μεταφράσει με ακρίβεια, αλλά οι σαφείς αναφορές στις σεξουαλικές δραστηριότητες ειδικότερα φαίνονται δύσκολο να μεταφραστούν με ακρίβεια.

Συνεκπαίδευση των εξεταστών και των διερμηνέων

Στο πλαίσιο του φινλανδικού προγράμματος Barnahus⁵⁴, από το 2020 διοργανώνονται ετησίως εκπαιδεύσεις για επίσημους δικαστικούς διερμηνείς που ειδικεύονται στην δικανική εξέταση ανηλίκων. Η εκπαίδευση οδήγησε σε νέες συστάσεις προς την αστυνομία να διεξάγει εξετάσεις παιδιών με τη βοήθεια διερμηνείας κυρίως με τη συνδρομή αυτών των εξειδικευμένων διερμηνέων. Είναι σημαντικό ότι η εκπαίδευση ήταν μια αμφίδρομη εμπειρία μάθησης - όπου οι εξειδικευμένοι δικανικοί εξεταστές παιδιών που διεξάγουν την εκπαίδευση μαθαίνουν τόσα πολλά από τους διερμηνείς όσο και το αντίστροφο. Οι εμπειρίες αυτές απηχούν ήδη διατυπωμένες συστάσεις από μελετητές: Οι ανακριτικοί εξεταστές και οι διερμηνείς θα πρέπει να συνεργάζονται, να συμμετέχουν σε κοινές εκπαιδεύσεις και να προετοιμάζουν από κοινού τις εξετάσεις. Ανεξάρτητα από το πόσο ικανός είναι ο δικανικός εξεταστής, αν ο διερμηνέας δεν

⁵³ Wilson, 2020.

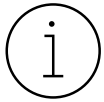
⁵⁴ www.barnahus.eu

κατανοεί το νόημα της υποβολής ανοικτών ερωτήσεων, θα είναι δύσκολο να διασφαλιστούν ποιοτικές εξετάσεις.

Σχέση εμπιστοσύνης για τους διερμηνείς

Συνιστάται να ενημερώνονται οι διερμηνείς για τη σημασία της δημιουργίας σχέσης εμπιστοσύνης και της παροχής ουδέτερης υποστήριξης κατά τη διάρκεια της εξέτασης. Αυτό αναδεικνύει επίσης τη σημασία της εκπαίδευσης του διερμηνέα. Συνιστάται στους επαγγελματίες να συνεργάζονται, όσο το δυνατόν περισσότερο, με εκπαιδευμένους δικαστικούς διερμηνείς. Οι εξεταστές θα πρέπει να αφιερώνουν χρόνο για την προετοιμασία της εξέτασης μαζί με τον διερμηνέα, προσδιορίζοντας όσο το δυνατόν λιγότερο καθοδηγητικούς και κατάλληλους τρόπους για την αντιμετώπιση των σημαντικών ερωτημάτων, ώστε να διασφαλίζεται η σχέση εμπιστοσύνης των διερμηνέων για όλες τις υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων και της εκμετάλλευσης.

Συνεργασία με διερμηνείς

Ο προγραμματισμός και η προετοιμασία πριν από την εξέταση είναι κρίσιμα. Συνιστάται στους εξεταστές να συναντώνται με τους διερμηνείς πριν από την εξέταση και να μελετούν την προγραμματισμένη εξέταση με όλες τις φάσεις της, καθώς και τα σημεία των φάσεων αυτών. Επιπλέον, ο εξεταστής μπορεί να θελήσει να παρουσιάσει τις προγραμματισμένες ερωτήσεις που θα χρησιμοποιήσει για να εισαγάγει το θέμα της καταγγελίας, ώστε να δώσει χρόνο στον διερμηνέα να σκεφτεί πώς θα τις διατυπώσει με όσο το δυνατόν πιο ανοιχτό και μη καθοδηγητικό τρόπο.

Οι εξεταστές και οι διερμηνείς θα πρέπει επίσης να συζητήσουν πώς να ξεπεράσουν πιθανές συγχύσεις στην επικοινωνία. Για παράδειγμα, εάν μια λέξη που χρησιμοποιεί το παιδί είναι διφορούμενη ή μπορεί να έχει περισσότερες από μία έννοιες, μπορεί να δοθεί οδηγία στον διερμηνέα να το σχολιάσει αυτό, για παράδειγμα δηλώνοντας "Αυτή η λέξη μπορεί να σημαίνει και Χ ή Υ", ώστε ο εξεταστής να προσπαθήσει να βρει έναν τρόπο να αποσαφηνίσει τον όρο. Το ίδιο ισχύει και για ερωτήσεις ή απαντήσεις που ο διερμηνέας δεν είναι σε θέση να μεταφράσει άμεσα.

Παραδείγματα τέτοιων καταστάσεων μπορεί να είναι:

- Μετάφραση τεχνικής γλώσσας, σύνθετων όρων και διαδικασιών,
- Μετάφραση λέξεων που είναι ουδέτερες ως προς το φύλο σε μια γλώσσα, σε γλώσσες όπου δεν υπάρχουν αντίστοιχες ουδέτερες ως προς το φύλο λέξεις,
- Συζήτηση για σεξουαλικές αλληλεπιδράσεις ή διερεύνηση του αγγίγματος των γεννητικών οργάνων σε γλωσσικά πλαίσια όπου δεν υπάρχουν ρητές λέξεις γι' αυτές, αλλά χρησιμοποιούνται ευφημισμοί:
- Μετάφραση ερωτήσεων ανοικτού τύπου σε, για παράδειγμα, νοηματικές γλώσσες. Ελλείψει ερωτήσεων ανοικτού τύπου, οι υποδείξεις μπορεί να πρέπει να μετατραπούν σε μια σειρά προαιρετικών απαντήσεων, ώστε να ελαχιστοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι καθοδηγητικές ερωτήσεις.

Μια άλλη πτυχή που αναφέρουν συχνά οι διερμηνείς, η οποία είναι πιθανό να παραβλέπεται από άλλους επαγγελματίες, είναι ότι σε μια εξέταση με τη βοήθεια διερμηνέα, ο διερμηνέας εργάζεται διπλάσιο χρόνο από τον εξεταστή και το παιδί, με ένα έργο που είναι γνωστικά - και πολλές φορές και συναισθηματικά - επιβαρυντικό.

Έτσι, ο εξεταστής πρέπει επίσης να δίνει προσοχή στην κατάσταση του διερμηνέα, για παράδειγμα συζητώντας πώς ο διερμηνέας μπορεί να σηματοδοτήσει πότε χρειάζεται διάλειμμα ή πότε χρειάζεται ο εξεταστής να μιλάει πιο αργά ή με μικρότερες προτάσεις.

Σημαντικό είναι ότι η συνεργασία με τους διερμηνείς πρέπει να θεωρείται ευκαιρία για μάθηση. Οι εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές εξαρτώνται αυστηρά από τη γλώσσα και όσο καλύτερα κατανοεί ο εξεταστής τα όρια της γλώσσας που χρησιμοποιεί το παιδί, τόσο πιο πιθανό είναι η επικοινωνία να είναι επιτυχής. Ήδη η αναγνώριση των διαφόρων προκλήσεων της διερμηνείας εξετάσεων παιδιών είναι μια καλή αρχή.

Παράρτημα: Προσαρμογή της εξέτασης με παιδιά κατά τη διερεύνηση της εμπορίας παιδιών και των συναφών εγκλημάτων

Σημείωση: Πρόκειται για τροποποίηση του πρωτοκόλλου εξέτασης NICHD-R, η οποία απευθύνεται σε εξεταστές που είναι εξοικειωμένοι με το πρωτόκολλο (ή άλλα παρόμοια, τεκμηριωμένα πρωτόκολλα εξέτασης) και δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να το υποκαταστήσει, αλλά μάλλον για να φωτίσει παράγοντες που είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο ανακριτικών διαδικασιών για την εμπορία παιδιών.

1. Προγραμματισμός και προετοιμασία πριν από την εξέταση

Η εξέταση που διενεργείται από ανακριτικές αρχές πρέπει να ξεκινά με τον σχεδιασμό και την προετοιμασία της εξέτασης, κατά την οποία οι εξεταστές ενημερώνονται για

- Το ιστορικό του θύματος
- Το ιστορικό που σχετίζεται με το εικαζόμενο αδίκημα (αδικήματα)
- Εάν είναι δυνατόν, τη γνώση του θύματος σχετικά με την έρευνα
- Πιθανή ανάγκη του θύματος για διερμηνεία, συμπεριλαμβανομένης της διαλέκτου που ομιλεί το θύμα

Είναι ζωτικής σημασίας η εισαγωγή του εικαζόμενου αδικήματος στη συζήτηση να έχει προγραμματιστεί πριν από την εξέταση, ώστε να διασφαλιστεί ότι το θέμα εισάγεται με τρόπο που δεν είναι πολύ διφορούμενος, αλλά ταυτόχρονα δεν οδηγεί. Τα θέματα που θα καλυφθούν θα πρέπει να σχεδιάζονται πριν από την εξέταση και να επανεξετάζονται όταν προκύπτουν νέες πληροφορίες.

Εναλλακτικές υποθέσεις για το συγκεκριμένο εικαζόμενο αδίκημα

Πριν από την εξέταση, είναι σημαντικό ο εξεταστής να αξιολογήσει τις πληροφορίες και να εξετάσει τις πιθανές εναλλακτικές υποθέσεις για το εικαζόμενο αδίκημα. Για παράδειγμα, σε περιπτώσεις όπου ο ισχυρισμός βασίζεται στην αφήγηση άλλου προσώπου για όσα έχει πει το παιδί, οι εναλλακτικές υποθέσεις θα περιλαμβάνουν (τουλάχιστον) τα ακόλουθα:

1. Το παιδί έχει πείσει θύμα όπως δηλώνει ο γνωστός του
2. Μέρος του εικαζόμενου αδικήματος είναι αληθές, αλλά οι πράξεις/οι δράστες/το πλαίσιο διαφέρει από τον αρχικό ισχυρισμό
3. Ο ισχυρισμός οφείλεται σε παρεξήγηση εκ μέρους του γνωστού
4. Ο ισχυρισμός οφείλεται σε καθοδηγητικές συνομιλίες με το παιδί
5. Ο ισχυρισμός είναι σκόπιμη ψευδής κατηγορία από έναν από τους δύο

Λαμβάνοντας υπόψη αυτό που δεν είναι γνωστό: Μια ερευνητική νοοτροπία

Όταν οι κατηγορίες βασίζονται σε βάσιμα αποδεικτικά στοιχεία (όπως, για παράδειγμα, αποδεικτικά στοιχεία βίντεο ή αδιαμφισβήτητα σωματικά ευρήματα), μπορεί να μην απαιτούνται εναλλακτικές υποθέσεις για την ίδια την κατηγορία, αλλά εξακολουθεί να είναι σημαντικό να διατηρείται ένα εξίσου διερευνητικό, ανοικτό πνεύμα όσον αφορά

πιθανές παρερμηνείες των εν λόγω στοιχείων ή γεγονότα που δεν έχουν αναφερθεί, κ.λπ. Συνιστάται στον εξεταστή να απαριθμεί τις ανοικτές ερωτήσεις πριν από την εξέταση για να μην τις ξεχνά και προκειμένου να διατυπώσει όσο το δυνατόν περισσότερες ανοικτές ερωτήσεις. Στα θέματα αυτά περιλαμβάνονται για παράδειγμα (αλλά πάντα θα πρέπει να τροποποιούνται με βάση τις πληροφορίες της υπόθεσης):

- Η συμμετοχή άλλων ενηλίκων (εκτός τον εικαζόμενο δράστη)
- Η εμπλοκή άλλων παιδιών (ή ενηλίκων θυμάτων)
- Συζητήσεις σχετικά με τα γεγονότα με άλλα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων των δραστών, των θυμάτων και άλλων προσώπων.
- Άλλα παρόμοια γεγονότα που απευθύνονται στο παιδί ή σε άλλα πρόσωπα
- Συναλλαγές
- Μέσα επικοινωνίας

Στις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται διερμηνείς

Θα πρέπει να επικοινωνήσετε με έναν επαγγελματία διερμηνέα, κατά προτίμηση έναν *εγγεγραμμένο δικαστικό διερμηνέα*, και να διαθέσετε χρόνο πριν από την εξέταση, ώστε ο εξεταστής και ο διερμηνέας να μπορούν να εξετάσουν τα *βασικά θέματα* που θα συζητηθούν. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει επίσης τον τρόπο *αντιμετώπισης πιθανών παρεξηγήσεων*, τη σημασία της *διατύπωσης των ερωτήσεων με ανοικτό τρόπο* και την *αποφυγή καθοδηγητικών ερωτήσεων*, καθώς και την εξέταση των *κρίσιμων όρων*.

Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που σχετίζονται με σεξουαλικά αδικήματα ή καταναγκαστικούς γάμους, είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί εάν το θύμα έχει σαφή προτίμηση όσον αφορά το φύλο του διερμηνέα ή/και του εξεταστή.

2. Εισαγωγική φάση: Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης & εξοικείωση του παιδιού με την κατάσταση της εξέτασης

Σκοπός της εισαγωγικής φάσης είναι να δημιουργηθεί ουσιαστική σχέση με το παιδί. Πολλά παιδιά-θύματα εμπορίας ανθρώπων ή άλλων εγκλημάτων, όπως τα σεξουαλικά εγκλήματα στο διαδίκτυο, μπορεί να δείχνουν σημαντική απροθυμία να μιλήσουν στις αρχές για τις εμπειρίες τους. Η δημιουργία μιας καλής σχέσης εμπιστοσύνης είναι ζωτικής σημασίας για την υπέρβαση αυτού του εμποδίου και αποτελεί γενικά - για όλους τους εξεταζόμενους - προϋπόθεση για μια επιτυχημένη εξέταση που διενεργείται από ανακριτικές αρχές.

Πράγματι, δεν είναι σκόπιμο να προχωρήσετε σε μια εξέταση χωρίς μια ουσιαστική σχέση εμπιστοσύνης. Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να δημιουργηθεί η σχέση αυτή διαφέρουν από περίπτωση σε περίπτωση και μπορεί για ορισμένα παιδιά να σημαίνει την ανάγκη να συναντηθούν χωριστά πριν καν επιχειρήσουν να προχωρήσουν με την εξέταση, ενώ για άλλα μπορεί να είναι σημαντικό να τους επιτραπεί να μιλήσουν για τα γεγονότα το συντομότερο δυνατό.

3. Εξάσκηση στην εξέταση (εκπαίδευση επεισοδιακής μνήμης)

Σκοπός της εξάσκησης στην εξέταση είναι να εξοικειωθεί το παιδί με την επικοινωνία στην εξέταση και να εξασκηθεί στο να δίνει απαντήσεις σε ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Παρέχει επίσης στον εξεταστή τη δυνατότητα να πάρει μια ιδέα για τον τρόπο

επικοινωνίας του παιδιού. Στην περίπτωση μικρών παιδιών ή παιδιών με άτυπα αναπτυξιακά πρότυπα ή σε εξετάσεις με τη βοήθεια διερμηνέα, δίνει την ευκαιρία να εκτιμηθεί αν η εξέταση μπορεί να διεξαχθεί επιτυχώς όπως έχει προγραμματιστεί ή αν απαιτείται περαιτέρω υποστήριξη ή εμπειρογνωμοσύνη.

4. Βασικοί κανόνες (φιλικό προς τα παιδιά και σύμφωνο με τη νομοθεσία)

Τα δικαιώματα και οι απαιτήσεις για τους μάρτυρες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, αλλά συνήθως πρέπει να εξηγούνται στον εξεταζόμενο κατά την έναρξη της εξέτασης. Ο τρόπος με τον οποίο εξηγούνται αυτά πρέπει να προσαρμόζεται στην ηλικία και το επίπεδο κατανόησης του παιδιού.

Στη βιβλιογραφία για τις εξετάσεις με παιδιά, τα θέματα που συχνά προτείνεται να εισάγονται εδώ περιλαμβάνουν⁵⁵ :

- Η σημασία της ειλικρίνειας (με οδηγίες προς το παιδί ή ζητώντας από το παιδί να υποσχεθεί ότι δεν θα πει ψέματα)
- Το δικαίωμα να μη μιλούν για θέματα αν δεν το επιθυμούν
- Ότι το παιδί πρέπει να λέει αν δεν είναι σίγουρο ή αν δεν ξέρει/θυμάται κάτι
- Ότι το παιδί έχει τη δυνατότητα και αν θέλει μπορεί να διορθώσει τον εξεταστή αν έχει παρεξηγήσει κάτι

Είναι σημαντικό να μην ξεχνάτε να περιγράφετε όλες τις νομικές πτυχές με τρόπο φιλικό προς τα παιδιά, όπως για παράδειγμα τα δικαιώματα σχετικά με την αυτοενοχοποίηση ή την ενοχοποίηση στενών μελών της οικογένειας.

5. Ουσιαστική φάση

Όταν ο εξεταστής δημιουργήσει με επιτυχία τη σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί, θα πρέπει να προχωρήσει στην ουσιαστική φάση με όσο το δυνατόν λιγότερο καθοδηγητικό τρόπο. Ο τρόπος εισαγωγής του θέματος θα διαφέρει σημαντικά ανάλογα με τις πληροφορίες του ιστορικού. Για παράδειγμα, οι πληροφορίες για τις οποίες υπάρχουν σαφείς και αδιαμφισβήτητες αποδείξεις μπορούν να αναφερθούν κατά την εξήγηση του λόγου της έρευνας.

Παράδειγμα: καταναγκαστική/παιδική εργασία: Όταν είναι σαφώς διαπιστωμένο ότι το παιδί εργάζεται και η υποψία αφορά το κατά πόσον οι συνθήκες εργασίας μπορεί να συνιστούν εμπορία ανθρώπων, το θέμα της εξέτασης αφορά την εργασία του παιδιού. Στόχος είναι να συγκεντρωθούν όλες οι κατά το δυνατόν ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες εργασίας (π.χ. ιστορικό, προσωπικές σχέσεις, μισθοί, ώρες εργασίας κ.λπ.).

"Άκουσα ότι εργάζεσαι στο Χ. Μπορείς να μου πεις γι' αυτό;" → Είπες ότι είναι (διασκεδαστικό / βαρετό / σκληρή δουλειά) - πες μου περισσότερα γι' αυτό... με ποιον τρόπο είναι Χ / τι εννοείς με το Χ

⁵⁵ Σημείωση: Αυτά είναι πιθανό να ποικίλλουν ανάλογα με το ρόλο του παιδιού στον οποίο γίνεται η εξέταση (π.χ. θύμα/μάρτυρας/υποπτος).

"Πότε ήταν η τελευταία εργάσιμη ημέρα που είχες; Μπορείς να μου πεις όσα περισσότερα θυμάσαι γι' αυτήν;"

"Μου είπες ότι ο Χ είναι το αφεντικό. Πες μου περισσότερα για τον Χ" → Πες μου για το πώς τον γνώρισες... τι κάνετε συνήθως μαζί... για τους άλλους που είναι εκεί..."

Παράδειγμα: διαδικτυακή σεξουαλική κακοποίηση : Όταν υπάρχουν εικόνες, βίντεο, αρχεία καταγραφής συνομιλιών που αποδεικνύουν σαφώς ότι το εξεταζόμενο παιδί έχει πέσει θύμα, ο υπεύθυνος της εξέτασης μπορεί να αναφερθεί σε αυτά.

"Η αστυνομία ερευνά μια υπόθεση όπου διαπιστώθηκε ότι ένας άνδρας ζήτησε από παιδιά να του στέλνουν φωτογραφίες και θέλουμε να μάθουμε όσο το δυνατόν περισσότερα για τον άνδρα αυτό και για το πώς ήρθε σε επαφή με παιδιά. Βλέπουμε από τα αρχεία συνομιλιών του ότι έχει στείλει μηνύματα και σ'εσένα.. Αυτός ο άνδρας ονομάζεται Χ. Μπορείς να μου πεις όλα όσα γνωρίζεις για αυτόν τον άνδρα;"

Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, η λεγόμενη θεμελιωμένη αλήθεια δεν είναι γνωστή πριν από την εξέταση που διενεργείται από ανακριτικές αρχές. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι πληροφορίες που σχετίζονται με το φερόμενο αδίκημα πρέπει να θεωρούνται ανεπιβεβαίωτες. Οι πληροφορίες αυτές δεν πρέπει να αναφέρονται σαν να είναι γεγονός.

Για παράδειγμα, οι συνομιλίες μεταξύ παιδιών και ενηλίκων (ή οποιαδήποτε δύο άτομα) μπορεί να περιλαμβάνουν λάθη, παραλείψεις, παρερμηνείες και λανθασμένους ισχυρισμούς λόγω (σκοπίμων ή αθώων) υπαινικτικών ερωτήσεων. Σε περιπτώσεις όπου έχει γίνει αναφορά ότι ένα παιδί έχει μιλήσει σε κάποιον για κακοποίηση, είναι σημαντικό να εξετάζεται το ενδεχόμενο να έχει υπάρξει παρεξήγηση. Στο παιδί πρέπει να γίνονται ερωτήσεις που δίνουν την ευκαιρία να περιγράψει την κατάσταση με αμερόληπτο τρόπο, αντί να ζητείται από το παιδί να επαναλάβει "αυτό που είπες στον δάσκαλό σου".

Στο πλαίσιο της ουσιαστικής φάσης της εξέτασης, συνιστάται η διερεύνηση του θέματος μέσω της λεγόμενης **"προοδευτικής εξειδίκευσης" (funnel approach)**, δηλαδή της συλλογής όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών μέσω ερωτήσεων ανοικτού τύπου:

Προσκλήσεις ("Πες μου περισσότερα για το...") και προσκλήσεις με υπόδειξη των πληροφοριών που παρέχει το παιδί και περαιτέρω διερεύνηση του θέματος ("Ανέφερες ότι σε ανάγκασε. Πες μου όσα περισσότερα μπορείς γι' αυτό"). Ο εξεταστής θα πρέπει να θέτει πιο εστιασμένες ερωτήσεις μόνο όταν έχουν συλλεχθεί όλες οι πιθανές πληροφορίες μέσω των ανοικτού τύπου ερωτήσεων. Για παράδειγμα, εάν η ηλικία ενός ατόμου είναι ένα κρίσιμο ζήτημα στην ανάκριση και το παιδί έχει περιγράψει την αλληλεπίδραση με ένα άτομο, ο υπεύθυνος της εξέτασης θα πρέπει πρώτα να ρωτήσει το παιδί για το άτομο,

"Αναφέρατε το Χ. Μπορείτε να μου πείτε περισσότερα για το Χ..."

Ο εξεταστής μπορεί στη συνέχεια να περιορίσει τις ερωτήσεις σε πιο συγκεκριμένες, για παράδειγμα,

"Μπορείτε να περιγράψετε πώς έμοιαζε ο Χ; "

Μόνο όταν γίνουν αυτές οι ερωτήσεις, ο εξεταστής μπορεί - ως έσχατη λύση - να ζητήσει πιο συγκεκριμένες πληροφορίες, όπως αν το παιδί έχει ιδέα για το πόσο χρονών ήταν ο

Χ. Οι κλειστές ερωτήσεις ενέχουν τον κίνδυνο εικασιών εκ μέρους του παιδιού και αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται από τον εξεταστή.

Αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση που το παιδί πει "Είμαι 45 ετών", ο υπεύθυνος της εξέτασης μπορεί να συνεχίσει με μια ερώτηση σχετικά με το πώς το παιδί το γνωρίζει αυτό. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πληροφορίες όπως "Μοιάζει με τον πατέρα μου και είναι 45 ετών" ή "Δεν ξέρω, αλλά φαινόταν μεγάλος" ή "Είπε ότι είναι 45 ετών", επιτρέποντας την καλύτερη αξιολόγηση των πληροφοριών που δόθηκαν.

Καθ' όλη τη διάρκεια της εξέτασης είναι σημαντικό να δημιουργείτε και να διατηρείτε σχέση εμπιστοσύνης και να υποστηρίζετε το παιδί μέσω της ενεργητικής ακρόασης!

Όταν το παιδί έχει βιώσει κάτι επανειλημμένα

Οι αναμνήσεις επαναλαμβανόμενων γεγονότων μπορεί να διαφέρουν από εκείνες των μεμονωμένων περιπτώσεων. Οι επαναλαμβανόμενες αλλά παρόμοιες εμπειρίες είναι γνωστό ότι οδηγούν σε γενικές αναμνήσεις του "τι συμβαίνει συνήθως" και το παιδί μπορεί να δυσκολεύεται να θυμηθεί ακριβείς λεπτομέρειες ξεχωριστών περιπτώσεων.

Όταν διενεργείτε εξέταση για επαναλαμβανόμενα γεγονότα, οι εξεταστές συμβουλεύονται να:

1. Ρωτήστε για επαναλαμβανόμενα γεγονότα ήδη στη φάση της εξάσκησης της εξέτασης
2. Χρησιμοποιήστε το γενικό "Τι συμβαίνει συνήθως όταν..." ΚΑΙ συγκεκριμένα "Τι συνέβη χθες", καθώς αυτό επιτρέπει την ανάκληση αναμνήσεων διαφορετικών τύπων
3. Ρωτήστε αν κάτι συνέβη μία φορά ή περισσότερες από μία φορές
4. Επισημάνετε συγκεκριμένα επεισόδια: "Πες μου για τότε που επισκέφτηκες τον θείο σου"
5. Ρωτήστε για συγκεκριμένα επεισόδια - το πιο πρόσφατο, το πρώτο, αυτό που το παιδί θυμάται καλύτερα.

Διερεύνηση του ψυχολογικού εξαναγκασμού και ελέγχου

Καθώς τα θύματα εμπορίας ανθρώπων μπορεί να μην αισθάνονται απαραίτητα ότι ελέγχονται, αλλά μπορεί να θεωρούν τον διακινητή ως φίλο ή πρόσωπο στο οποίο βασίζονται - και ίσως εμπιστεύονται περισσότερο από τους φορείς του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης - η άμεση ερώτηση σχετικά με το αν "αναγκάστηκαν" μπορεί να μην φέρει αποτέλεσμα. Και πάλι, συνιστάται η πρόσκληση και η υποστήριξη του παιδιού να παρέχει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις περιστάσεις του. Για τη συλλογή πληροφοριών που σχετίζονται με τον ψυχολογικό έλεγχο και τον εξαναγκασμό, συνιστάται στους εξεταστές να συλλέγουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες λαμβάνει χώρα η πιθανή εμπορία ανθρώπων. Καθώς τα θύματα εμπορίας ανθρώπων συχνά περιορίζονται στην ανεξαρτησία τους και απομονώνονται από τις επαφές με τον έξω κόσμο, αυτά είναι σημαντικά θέματα που πρέπει να καλυφθούν.

Θέματα στα οποία πρέπει να εστιάσετε:

- Έλεγχος / ελευθερία:
- Φίλοι, κοινωνική ζωή εκτός σπιτιού, μέσα επικοινωνίας με κοινωνικές επαφές
- Η χρήση τηλεφώνου, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (πρόσβαση / πρόσβαση άλλων προσώπων)
- Τραπεζικές κάρτες, χρήση χρημάτων
- Μισθοί, πληρωμές
- Καθημερινές ρουτίνες!
- Συνθήκες διαβίωσης (δικό του δωμάτιο, υγιεινή, τροφή)
- Σχέσεις (με τον ύποπτο, τους φίλους, την οικογένεια)
- Πρόσωπα που μπορεί να εμπιστευτεί το παιδί - πώς μπορεί να επικοινωνήσει μαζί τους;
- Πρόσωπα στα οποία μπορεί να μιλήσει το παιδί;

Εάν το παιδί δεν θέλει να μιλήσει για το θέμα

Σημαντικό είναι ότι κανένα παιδί δεν πρέπει να εξαναγκάζεται ή να χειραγωγείται έντονα για να μιλήσει. Εάν το παιδί δεν θέλει να ασχοληθεί με τα ουσιώδη ζητήματα, ο εξεταστής πρέπει να το σεβαστεί αυτό. Για παράδειγμα, ο εξεταστής μπορεί να το δηλώσει με σαφήνεια: *"Καταλαβαίνω ότι δεν θέλεις να μιλήσεις γι' αυτό τώρα. Δεν θα σε αναγκάσω να μου πεις - έχεις το δικαίωμα να αποφασίσεις τι θέλεις να μου πεις"*.

Εάν το παιδί είναι εμφανώς αγχωμένο για το θέμα που αναφέρθηκε, ο εξεταστής μπορεί να επιστρέψει στη συζήτηση για πιο εύκολα θέματα και ίσως αργότερα να ρωτήσει το παιδί αν μπορεί να κάνει μερικές ερωτήσεις ακόμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα δύσκολο θέμα μπορεί να αποτελέσει έκπληξη ή σοκ για το παιδί και ίσως χρειαστεί λίγος χρόνος για να συνηθίσει στη σκέψη της συζήτησης του θέματος. Ο εξεταστής μπορεί επίσης να προτείνει ένα διάλειμμα ή μια νέα συνάντηση. Ωστόσο, είναι σημαντικό να μην μεταφέρει στο παιδί την εντύπωση ότι θα πρέπει να μιλήσει για το θέμα αργά ή γρήγορα.

Το παιδί μπορεί πάντα να λάβει τα στοιχεία επικοινωνίας του εξεταστή, εάν αργότερα αλλάξει γνώμη σχετικά με την εξέταση. Είναι σημαντικό να διαπιστωθεί ποιος είναι ο ευκολότερος τρόπος για το παιδί για να το επικοινωνήσει αυτό - είναι πιθανό να είναι κάτι άλλο από τηλεφωνήματα ή μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κατά τις εργάσιμες ώρες.

6. Κλείσιμο

Ο εξεταστής μπορεί να συνοψίσει τα όσα είπε το παιδί στο τέλος της εξέτασης και να ρωτήσει αν υπάρχει ακόμη κάτι για το οποίο ο ίδιος παρέλειψε να ρωτήσει. Στο τέλος της εξέτασης, ο εξεταστής θα πρέπει να προσπαθήσει να διασφαλίσει ότι το παιδί αισθάνεται άνετα, ρωτώντας το για παράδειγμα πώς αισθάνεται και αν υπάρχει κάτι που χρειάζεται ή επιθυμεί. Όπου είναι δυνατόν, ο υπεύθυνος της εξέτασης θα πρέπει να προσπαθήσει να περιγράψει στο παιδί ποια θα είναι τα επόμενα βήματα της διαδικασίας.

Μετά την εξέταση, ο υπεύθυνος της εξέτασης και άλλοι επαγγελματίες πρέπει να λάβουν υπόψη την ευημερία του παιδιού και την πιθανή ανάγκη του για άμεση ή μελλοντική φροντίδα.

Η παρούσα σύσταση συντάχθηκε από τη Δρ Julia Korkman κατόπιν αιτήματος του Συμβουλίου των Χωρών της Βαλτικής Θάλασσας στο πλαίσιο ενός

συγχρηματοδοτούμενου από την ΕΕ έργου. Αποτελεί παράρτημα του "Εγχειριδίου για τις δικανικές εξετάσεις παιδιών σε εικαζόμενες περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων". Οι παραπομπές στην ερευνητική βιβλιογραφία πίσω από αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές παρέχονται στο εγχειρίδιο, αλλά τα βασικά ζητήματα που περιγράφονται εδώ καλύπτονται στην ακόλουθη βιβλιογραφία:

- *Korkman et al 2024: Korkman: White Paper on Forensic Child Interviewing: Research-Based Recommendations by the European Association of Psychology and Law (Λευκή Βίβλος για τη δικανική εξέταση παιδιών: Συστάσεις βασισμένες στην έρευνα από την Ευρωπαϊκή Ένωση Ψυχολογίας και Δικαίου)*
- *Lamb et al 2018: Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses (Πες μου τι συνέβη: Δομημένες εξετάσεις που διενεργούνται από ανακριτικές αρχές παιδιών θυμάτων και μαρτύρων). Wiley.*
- *Brubacher et al 2014: Recommendations for interviewing children about repeated experience (Συστάσεις για εξετάσεις με παιδιά σχετικά με επαναλαμβανόμενες εμπειρίες). Psychology, Public Policy & Law.*
- *Cordisco-Steele 2019: Adapted Forensic Interview Protocol for Children and Adolescents when Exploitation and/or Trafficking is Suspected. National Children's Advocacy Center (Προσαρμοσμένο πρωτόκολλο δικανικής εξέτασης για παιδιά και εφήβους όταν υπάρχει υποψία εκμετάλλευσης ή/και εμπορίας. Εθνικό Κέντρο Συνηγορίας Παιδιών).*
- *Korkman, 2023: Korkman: Trafficking in human beings: Psychological coercion and investigative interviewing (Εμπορία ανθρώπων: Ψυχολογικός εξαναγκασμός και εξέταση που διενεργείται από ανακριτικές αρχές). HEUNI / ELECT Policy Brief.*

Με ιδιαίτερες ευχαριστίες στη Noora Halmeenlaakso, National Bureau of Investigation (Εθνικό Γραφείο Ερευνών), Φινλανδία, στη Natalia Ollus, HEUNI, στην Olivia Lind Haldorsson, Council of the Baltic Sea States (Συμβούλιο των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας), στη Shawwna von Blixen-Finecke, Council of the Baltic Sea States (Συμβούλιο των Κρατών της Βαλτικής Θάλασσας) και στη Linda Cordisco-Steele, National Children's Advocacy Center (Εθνικό Κέντρο Συνηγορίας Παιδιών) για την παροχή χρήσιμων σχολίων.

Βιβλιογραφία

- Akhtar, S., Justice, L. V., Morrison, C. M., & Conway, M. A. (2018). Fictional first memories. *Psychological Science*, 29(10), 1612-1619.
- Andrews, S. J., & Lamb, M. E. & Lyon, T.D. (2015). Question Types, Responsiveness and Self-contradictions when Prosecutors and Defense Attorneys Question Alleged Victims of Child Sexual Abuse. *Applied Cognitive Psychology*, 29: DOI: 10.1002/acp.3103
- Bassil, N.C. (2019): Coercive control in long term sex trafficking relationships: Using exhaustion to control victims. https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1105&context=jj_etds
- Brubacher, S. P., Powell, M. B., & Roberts, K. P. (2014). Recommendations for interviewing children about repeated experiences. *Psychology, Public Policy, and Law*, 20(3), 325–335. <https://doi.org/10.1037/law0000011>
- Andrews, S. J., Lamb, M. E., & Lyon, T. D. (2015). Question types, responsiveness and self-contradictions when prosecutors and defense attorneys question alleged victims of child sexual abuse. *Applied Cognitive Psychology*, 29(2), 253-261.
- Casassa, K., Knight, L. & Mengo, C. (2022). Trauma bonding perspectives from service providers and survivors of sex trafficking: A scoping review.
- Cordisco Steele, L. (2019). Adapted forensic interview protocol for children and adolescents when exploitation and/or trafficking is suspected. National Children’s Advocacy Center.
- Elfenbein, H. A., & Ambady, N. (2002). On the universality and cultural specificity of emotion recognition: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 128(2), 203.
- Ernberg, E., Magnusson, M., Koponen, L., & Landström, S. (2022). “It doesn't work at all, that's my experience“: Swedish forensic interviewers' views on interpreter-mediated child interviews. *Child Abuse & Neglect*, 127, 105540.
- Franchino-Olsen H. (2021). Vulnerabilities Relevant for Commercial Sexual Exploitation of Children/Domestic Minor Sex Trafficking: A Systematic Review of Risk Factors. *Trauma, violence & abuse*, 22(1), 99–111. <https://doi.org/10.1177/1524838018821956>
- Graham, B., Herlihy, J., & Brewin, C. R. (2014). Overgeneral memory in asylum seekers and refugees. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 45(3), 375–380. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2014.03.001>
- Goodey, J. (2003). Migration, Crime and Victimhood: Responses to Sex Trafficking in the EU. *Punishment & Society*, 5(4), 415-431. <https://doi.org/10.1177/14624745030054003>
- Gudjonsson, G. H. (2021). The science-based pathways to understanding false confessions and wrongful convictions. *Frontiers in Psychology*, 12, 633936.
- Heather Fritzley, V., Lindsay, R. C., & Lee, K. (2013). Young children's response tendencies toward yes–no questions concerning actions. *Child Development*, 84(2), 711-725.

Herlihy, J., Scragg, P., & Turner, S. (2002). Discrepancies in autobiographical memories—implications for the assessment of asylum seekers: repeated interviews study. *Bmj*, 324(7333), 324-327.

Herlihy, J., Jobson, L., & Turner, S. (2012). Just tell us what happened to you: Autobiographical memory and seeking asylum. *Applied Cognitive Psychology*, 26(5), 661–676. <https://doi.org/10.1002/acp.2852>

Home Office, 2010. Safeguarding children and young people who may be affected by gang activity: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/189392/DCSF-00064-2010.pdf.pdf

Hoogesteyn, K. & Taniguchi, T. Promising Practices for Law Enforcement Victim Interviews of Potential Human Trafficking Victims: A Scoping Review. Forthcoming.

Hope et al. (2021). Urgent issues and prospects at the intersection of culture, memory, and witness interviews: Exploring the challenges for research and practice. *Legal and Criminological Psychology*. <https://doi.org/10.1111/lcrp.12202>

Joleby, M., Lunde, C., Landström, S., & Jonsson, L. S. (2020). “All of me is completely different”: Experiences and consequences among victims of technology-assisted child sexual abuse. *Frontiers in psychology*, 11, 606218.

Kelly, L. (1988). *Surviving Sexual Violence*. Cambridge: Polity Press

Kervinen, E. & Ollus, N. (2019). *Trafficking in Children and Young Persons in Finland*. HEUNI Publication Series No. 89. Helsinki: HEUNI. <https://heuni.fi/-/trafficking-of-children-and-young-people-in-finland>

Khan, S., & Haque, S. (2022). Autobiographical memory and future episodic thinking among trauma-exposed Rohingya refugee people. *Applied Cognitive Psychology*, 1300–1311. <https://doi.org/10.1002/acp.4014>

Korkman, J., Juusola, A., & Santtila, P. (2014). Who made the disclosure? Recorded discussions between children and caretakers suspecting child abuse. *Psychology, Crime & Law*, 20(10), 994-1004.

Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., Mäkelä, J-M., Mattison, M., Milne, R., Santtila, P., van Koppen, P., Memon, A., Danby, M., Filipović, L., Garcia, F.J., Gewehr, E., Gomes Bell, O., Järvillehto, L., Kask, K., Körner, A., Lacey, E., Lavoie, J., Magnusson, M., Miller, Q.C., Pakkanen, T., Peixoto, C.E., Perez, C.O., Pompedda, F., Su, I., Sumampouw, N.E.J., van Golde, C., Waterhouse, G.F., Zappalà, A. & Volbert, R. (2024). *White Paper on Forensic Child Interviewing: Research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law*. *Psychology, Crime and Law*.

Korkman, Rossi, Joleby, Hershkowitz and Lamb, 2022: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_31/PNI/Child_forensic_interviewing_in_online_cases.pdf

Lamb, M. E., Brown, D. A., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Esplin, P. W. (2018). *Tell me what happened: Questioning children about abuse*. John Wiley & Sons.

Lamb, M. E., Orbach, Y., Sternberg, K. J., Hershkowitz, I., & Horowitz, D. (2000). Accuracy of investigators' verbatim notes of their forensic interviews with alleged child abuse victims. *Law and Human Behavior*, 24(6), 699-708.

Laukka, P., & Elfenbein, H. A. (2021). Cross-cultural emotion recognition and in-group advantage in vocal expression: A meta-analysis. *Emotion Review*, 13(1), 3–11. <https://doi.org/10.1177/1754073919897295>

Lavoie, J., Dickerson, K. L., Redlich, A. D., & Quas, J. A. (2019). Overcoming disclosure reluctance in youth victims of sex trafficking: New directions for research, policy, and practice. *Psychology, public policy, and law*, 25(4), 225.

Lindholm, Börjesson & Cederborg, A-C. (2014). “What happened when you came to Sweden?”: Attributing responsibility in police interviews with alleged adolescent human trafficking victims. *Narrative Inquiry* Volume 24. <https://doi.org/10.1075/ni.24.2.01lin>

Lindholm, J., Cederborg, A-C. & Alm, C. (2015) Adolescent girls exploited in the sex trade: informativeness and evasiveness in investigative interviews, *Police Practice and Research*, 16(3), 197–210. DOI: 10.1080/15614263.2014.880839

Mendez Principles: Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering (2021). <https://interviewingprinciples.com> and https://www.apt.ch/sites/default/files/publications/apt_PoEI_EN_11.pdf

Miles-Johnson, T. & Courtenay, T. (2021) Recognition and response: policing ‘Forced marriage’ in England, *Policing and Society*, 31:10, 1248-1264, DOI: <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1873325>

Nelson, K. (2003). Self and social functions: Individual autobiographical memory and collective narrative. *Memory*, 11(2), 125–136. <https://doi.org/10.1080/741938203>

Principe, G. F., DiPuppo, J., & Gammel, J. (2013). Effects of mothers’ conversation style and receipt of misinformation on children's event reports. *Cognitive Development*, 28(3), 260-271.

Righarts, S., Jack, F., Zajac, R., & Hayne, H. (2015). Young children's responses to cross-examination style questioning: The effects of delay and subsequent questioning. *Psychology, Crime & Law*, 21(3)

Somer, E., & Szwarcberg, S. (2001). Variables in delayed disclosure of childhood sexual abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 332-341.

Toivonen, V., Korkman, J., Laajasalo, L. & Pollari, K. (2022). Oikeudellinen ikärajasääntely käyttäytymistieteellisen tiedon valossa. *Defensor Legis*, 4, s 857-875. https://www.edilex.fi/defensor_legis/1000850001

Turkel, A., & Tiapula, S. (2008). Strategies for Interviewing Child Victims of Human Trafficking.

United Nations, 2000. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>

UNODC, 2014. Global Report on Trafficking in Persons 2014. <https://reliefweb.int/report/world/global-report-trafficking-persons-2014>

Vredeveltdt, A., Given-Wilson, Z. & Memon, A. (2023). Culture, trauma, and memory in investigative interviews. *Psychology, Crime & Law*. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2023.2209262>

Wang, Q. (2004). The emergence of cultural self-constructs: autobiographical memory and self-description in European American and Chinese children. *Developmental Psychology*, 40(1), 3-15. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.1.3>

Wang, Q., Peterson, C., Khuu, A., Reid, C. P., Maxwell, K. L., & Vincent, J. M. (2019). Looking at the past through a telescope: Adults postdated their earliest childhood memories. *Memory*, 27(1), 19-27.

West, A. E. (2016). Child trafficking: A concept analysis. *International Journal Soc Sci. Stud.*, 4, 50.

Wilson, L (2020). Lost in interpretation: the function of role, question strategies, and emotion in interpreter-assisted investigative interviews. PhD thesis.

Wydall, S., & Zerk, R. (2021). ‘Listen to me, his behaviour is erratic and I’m really worried for our safety . . .’: Help-seeking in the context of coercive control. *Criminology & Criminal Justice*, 21(5), 614–632. <https://doi.org/10.1177/1748895819898513>

Implementing the Barnahus Quality Standards throughout Europe

A series of PROMISE projects supports Europe to adopt the Barnahus model as a standard practice for providing child victims and witnesses of violence rapid access to justice, protection, and recovery. We undertake this work to fulfil the vision of a Europe where all children enjoy their right to be protected from violence.

A Barnahus provides multidisciplinary and interagency collaboration to ensure that child victims and witnesses of violence benefit from a child-friendly, professional and effective response in a safe environment that prevents (re)traumatisation. With the formal support from national authorities, our initiatives provide opportunities to translate national commitment into action and engage internationally in the process. In addition, regular networking and strategic communications continually activate our growing network of professionals and stakeholders who are committed to introducing and expanding Barnahus services nationally.

The first phase of PROMISE projects (2015-2017) set European standards and engaged a broad network of professionals. The second phase (2017-2019) promoted national level progress towards meeting the standards and formalised the PROMISE Barnahus Network. The third phase (2020-2023) delivered University level training and case management tools, established a European Competence Centre for Barnahus, and is taking steps toward an accreditation system for Barnahus. Ongoing projects focus on specific themes, responding to the needs for data, tools, and competence building as expressed by Barnahus staff and their stakeholders around Europe.

Learn more at www.barnahus.eu

